

Uredništvo in uprava: Ljubljana, poštni predal 290.

Dopisi morajo biti frankirani in podpisani ter opremljeni z štampiljko dotične organizacije.

Rokopisi se ne vračajo.

Ček. račun 13.562.

DELAVEC

GLASILO ZDRUŽENE DELAVSKE STROKOVNE ZVEZE JUGOSLAVIJE.

Izhaja 10. in 25. dne v mesecu.

Stane posamezna številka Din 2.—, mesečno Din 4.—, celoletno Din 48.—. Za članke izvod po Din 1.—.

Oglasi po ceniku.

Telefon šte. 3478.

Današnja številka je dvojna. Izdali smo jo, ker je vsled akcije, ki jo je započela „Strokovna komisija za Slovenijo“, potrebno, da se ves materijal, ki je sedaj velike važnosti, objavi in da delavstvo o njem razpravlja in stavi svoje konkretne predloge. Prihodnja številka „Delavca“ izide 10. septembra 1929. — Sodrugi in sodružice, prečitajte pazljivo to dvojno številko.

Upravištvo in uredništvo „Delavca“.

Rudarjem Trboveljske družbe.

Ko ste imeli pred letom 1926 še nabavni prispevek, draginjske in družinske doklade in druge razne ugodnosti, ste jamarali, da vam ni mogoče se s tem preživljati. Ako vas je kdo vprašal, zakaj se ne organizirate, ste rekli, da nimate sredstev, da bi organizacijo plačali; ali pa da zato ne greste v organizacijo, ker je vodstvo iste za nič. Ko se vam je reklo, da bo treba obstoječe stanje braniti in da zna priti Trboveljska družba s škarami in bo nekaj pri plačah odstrigla, takrat ste rekli, da to ni mogoče, in da slabše itak ne more biti itd.

Ali svet je danes tak, da se tudi nemogoče izvrši. Tako je prišla družba ter je v letu 1926 s škarami odstrigla 21 odstotkov od vaših povprečnih prejemkov, vrgla 3000 rudarjev na cesto in v pokoj. Z ostalimi pa je delala reducirane širte, in tako se je zgodilo, da ste morali biti tihi, ko se vas je dvakrat ob enem udarilo. Zakaj, družba je imela pri vsem tem še eno zdravilno sredstvo zoper vas in to je bilo, da kdor se bi bunil ali branil, so mu vrata na cesto odprta, zakaj družba je imela zmiraj izgovor, da ima še preveč ljudi in premalo naročil za premog.

V takem položaju ste se nahajali celo leto 1926 in 1927, ko niste smeli vprašati, kaj boste zaslužili? Kaj boste oblačili? In kako boste preživljali sebe in vaše družine, temveč ste smeli biti zadovoljni, da vam je družba pustila glodati prazne kosti v obliki zmanjšanih sihtov.

Ko je Zveza rudarjev Jugoslavije uvidela vaš takratni bedni položaj, je v jeseni leta 1927 pokrenila mezdno gibanje. Stavila je tozadevne mezdne zahteve na Trboveljsko družbo, na katere je družba cinično odgovorila, prvič, da dejansko ni povoda za povišanje obstoječih mezd in drugič pa, da z Zvezo rudarjev ne razpravlja, ker zastopa samo minimalen del pri njej zaposlenega delavstva. Ali Zveza rudarjev ni mirovala in tako je prišlo vendar le do tozadevne razprave, dne 18. dec. 1927. Na tej razpravi je zastopnik Trboveljske družbe kratkoma odbil vse upravičene zahteve rudarskih zastopnikov, ter ob razlagi istih, da se gode delavstvu poleg sramotno nizkih plač še razne druge krivice, je izjavil, da družbo ne veže nobena kolektivna pogodba več, ker je delavstvo isto s stavko v letu 1923 odpovedalo, a druge pa ni sklenilo.

Vso to mezdno gibanje je imelo samo to posledico, da je prišel zastopnik Zveze rudarjev v pravni konflikt s Trboveljsko družbo, pri čemur je podlegel ter bil obsojen na 800 Din ali v slučaju neiztirljivosti 8 dni zaporu in povračilo vseh pravnih stroškov, in kateri so znašali nad 8000 Din, katere so zopet rudarji morali plačati.

Starostno zavarovanje zahtevamo! A ne na tak način, da bi bile zopet podeželske občine prisiljene, kakor dosedaj, na starost od industrije izmzgano delavstvo preživljati, kakor to nalaga zakon za ubožno skrbstvo. Podjetnike se ima prisiliti na izplačilo prispevkov.

Organizirano delavstvo tovarne „Vulkan“ v Kranju je doseglo povišanje plač. To je uspeh njihove organizacije! Delavci in delavke tekstilnih tovarn, kje ste Vi? Organizirajte se!

Rudarji! Kdor je za to, da dobimo kolektivno pogodbo in s tem izboljšamo svoj mizerni položaj, naj takoj vstopi v „Zvezo Rudarjev Jugoslavije“! Čas hiti, zakon se ustvarja, jesen se bliža! Kdor pa ni za to in hoče garati brez počitka, naj ne vstopa v organizacijo, pa naj tudi ne stoka. TPD bo namreč upoštevala voljo večine pri njej zaposlenega delavstva, a če večina ni organizirana, je torej zadovoljna s sedanjimi prejemki in delovnim časom in še za večjo storitev. Torej — odločite se!

Knjige „Cankarjeve družbe“ se že tiskajo! Krasne so! Kdor še ni član, naj se podviza. Naš ponos in naša čast, delavci in delavke, je „Cankarjeva družba“!

Tako delajte in učite starejši sodrugi strokovnih organizacij!

Poglej, dečko kje je tvoje mesto! Vstopi in sodrug mi boš!

Tako je končalo to mezdno gibanje tistih rudarjev, ki so rekli, da se le takrat bodo šli v organizacijo, če bo ista prej za nje nekaj napravila, misleč, da je organizacija avtomat, ki naprej denar ven vrže, da moreš potem igrati.

Tako imate rudarji po vaši zaslugi večino neorganiziranih od leta 1923 pri Trboveljski družbi popolnoma brezpravno stanje. Družbo ničesar ne veže. Zaupnik, organizacija ne ve na kaj se sklicevati; družba plača, kaznuje, odpušča po svoje, vi rudarji nimate nič za govoriti, temveč samo garati in garati, da ste leto za letom bolj zadolženi in izčrpani. Družba pa leto za letom več investira, vi več producirate, družba večje dividende deli in poleg tega pa še vedno manj davka plačujete. Takšno je razmerje med vami in družbo.

Ali eno je kar se je obrnilo v prid vas rudarjev na boljše, to je konjunktura v oddaji premoga gre navzgor. Že lansko leto je v tisti hudi zimi primanjkovalo premoga, takrat je vsa javnost z nestrpnostjo upala za vašo moč, da jo rešite pred katastrofo mraza, vi ste storili svojo dolžnost. In letos? Celo leto se dela nepretr-

goma, gotov del delavstva se bo ubil od samih »übersihtov«. Bliža se zima, zaloge so prazne, Trboveljski bo na jesen manjkalo kvalificiranih rudarjev, a javnost bo zahtevala premog. Po rovih bodo vpili pazniki »leistung, leistung«; delalo se bo noč in dan. Gospodje pri Trboveljski družbi si bodo mencali roke v veselju, da bodo zamogli drugo leto rezati kupone po 40 Din na delnico.

Rudarji odprite oči in pomislite vse to. Posebno vi Trbovljčani in Hrastničani. Pomislite Trboveljska rabi premog in zopet premog, kvalificirani rudarji se ne pobirajo z dreves in vi, kaj rabite vi? Vi rabite človeku dostojno plačo za vašo nevarno in trudapolno delo in pravično uređitev vaših delovnih odnosajev v obliki ene poštene in pravične kolektivne pogodbe.

Kdor je zato, se naj organizira med borce Zveze rudarjev Jugoslavije, katere namen in volja je, to borbo započeti in voditi do konca, ako jo boste vi znali v tem podpreti s tem, da boste vsi kot en moč stali organizirani v njej. Zakaj le na ta način je uspeh mogoč, drugače pa ne.

Splošni pregled delavske zakonodaje.

Dr. Živko Topalović, centralni tajnik delavskih zbornic v Beogradu, je napisal za »Radničke Novine« članek naslednje vsebine:

Razvoj gre pač tisto pot, ki smo jo pričakovali: po naredbi o odpiranju in zapiranju obratovališč pride zamena vse delavske zakonodaje, zakona o zaščiti delavcev, zakona o inšpekciji dela in zakona o zavarovanju delavcev. Z naredbo o odpiranju in zapiranju obratovališč je urejen tudi delovni čas v trgovinah in obrtnih na podlagi deseturnega dnevnega dela, z izjemami za gotove obrti, v katerih je priznan največ deseturni in osemurni delovni dan. To je še v okviru sedanjega zakona o zaščiti delavcev, ki osemurni delovni dan označuje kot obvezen samo za industrijska in rudarska podjetja. V ostalih podjetjih (obrotnih, trgovskih, prometnih) traja delovni čas od 8 do 10 ur z ozirom na vrsto in težavnost posla, pravi zakon. Iz tega vzroka je bilo delavskim predstavnikom mogoče, da so vsaj za gotove obrti, v katerih je delo zelo težko ali združeno z nevarnostmi za zdravje, ohranili osemurni in deveturni delovni dan.

Tako je bilo do sedaj. Odslej pa nastaja odprto vprašanje: ali se bo dalo obdržati načelo osemurnega delovnega dne ne samo za gotove obrti, ampak tudi za vso industrijo in rudarstvo. Sedaj ne gre za naredbo na osnovi zakona in vezano po zakonu. Sedaj se pričinja pregledovanje zakonodaje, ki daje priliko za izpremembo zakona o zaščiti delavcev in vseh njega se tičočih naredb. In izven vsakršnega dvoma je, da bodo glavni predmet napada vseh delodajalcev navedene naredbe in princip osemurnega delovnega dne. Prepričani smo, da se ne motimo, če pravimo delavcem, da se za nekaj bodočih mesecev predvsem odvarja pred nami boj glede dolžine delovnega časa ter da je od konca te borbe v marsikaterem pogledu odvisen njih življenski položaj. S tem se odvarja polje za veliko delavnost delavskih strokovnih organizacij, od katerih pričakujemo, da načrtoma in sistematično delujejo za ohranitev pridobljenih pravic, delujejo brez neravnosti in zaletavanja, toda da pritegnejo vse širše in širše množice delavcev ter da svojo voljo jasno predložijo še pred koncem leta, ko se bo odločevalo o ureditvi novega zakona.

Poleg za delavni čas gre tudi za vse ostale pridobitve: nedeljski počitek, neplačevanje čezurnega dela, zabranjenje nočnega dela žen in otrok, higijenske pogoje dela, koalicijsko pravo, delavske zaupnike, delavske zbornice, inšpekcije dela, borze dela, obsežnost zavarovanja in dajatve zavarovanja. O vseh teh vprašanjih naj se razvije obsežna debata v celokupni javnosti, ne samo v delavski, nego tudi na vseh sestankih interesiranih krogov.

Priznavamo kot povsem naravno, da prihajajo delodajalske organizacije z zahtevami, ki odgovarjajo razrednim interesom onih, ki jih zastopajo, kakor bodo to storile tudi delavske organizacije. Dolžnost javnosti pa je, da oceni, kako bo vplivalo, če se tem zahtevam ugodi, na višje interese države in ljudstva: na zdravje in kulturo ljudske množice, na nje duševni razvoj, na nje proizvodjalno sposobnost. V teh višjih interesih, ki jih bo, tako se vsaj nadajamo, zastop-

pala tudi vlada, morajo razredne zahteve zainteresirancev naleteti na ovire.

Obsebi razumljivo je tudi bilo, da je ministrstvo socialne politike in narodnega zdravja že anketi postavilo mejo. Zainteresiranim korporacijam je namreč naročilo, da, kadar postavljajo svoje razredne zahteve, mislijo na mednarodne obveze, ki jih je naša država prevzela in katerim se ne more več odreči.

Govor je tukaj o mednarodnih konvencijah, o katerih se sklepa na mednarodni konferenci dela v Ženevi. Kadar država sprejme in uzakoni (ratificira) kako tako konvencijo, se s tem zavezuje napram ostalim državam in nima več možnosti, da jo izpreminja s svojimi posebnimi zakoni. Potemtakem se torej izprememba naših delavskih zakonov ne more ti-kati onih vprašanj, ki so urejena z ženevskimi konvencijami. Zaradi tega ne more biti izprememb na škodo delavcev, toda vedno so mogoče izpremembe v korist delavstva. Ženevske konvencije določajo samo dopustni minimum, pod katerega se ne sme iti in preko katerega se mora razvijati njih socialna politika.

V tem našem slučaju se jasno vidi značaj mednarodnih konvencij o delu. Konvencije so obramba proti nadzadovanju, delavska pridobitev, ki jo čuvajo ne samo delavci ene dežele, marveč vsi delavci sveta. Že iz tega zgleđa se delavci, ki so pod komunističnim vplivom, lahko prepričajo, kako nezmislno je bilo, ko so jih komunisti odvrčali od sodelovanja z mednarodnim uradom dela. Čim večje je tam delavsko sodelovanje, toliko je višji mednarodni minimum delavskega varstva, o katerem se v Ženevi sklepa.

Delodajalske organizacije dobro vedo, da tega minimuma ne morejo razveljaviti. Toda one hočejo sedaj izvesti drugačen manever. Izrabile bi rade konvencije za poslabšanje naše zaščitne zakonodaje.

Njih zahteve so naravnost razredne. Zaradi javnosti potrebujejo nekak izgovor za svoje zahteve. Ni prijetno enostavno reči: to hočem, ker je tak moj račun. Izmislili so si novo formulo: zakaj neki dajemo delavcem več zaščite kakor smo je mednarodno obvezani dajati? Znižajmo delavsko zaščito na nivo minimuma ženevskih konvencij!

Taka je igra te gospode. Če se govori o tem: katere ženevske konvencije je treba pri nas sprejeti, ratificirati, so oni vsi odločno proti vsem konvencijam, v katerih je določen minimum zaščite višji, kakor jo daje naša domača zakonodaja. Več let že grme proti vašingtonskim konvencijam o osemurnem delavniku in nočejo niti slišati o tem, da bi jih ratificirali. Sprejeli bi samo tiste konvencije, v katerih je minimum zaščite manjši kakor v naši zakonodaji, toda ne zaradi ugleda države in delavskega napredka, nego zaradi poslabšanja naše zakonodaje. Radi bi, da naj se izvrši kulturna in politična sramota: da naj se mednarodna ustanova, ki je ustvarjena zaradi napredka v zakoniti zaščiti delavcev za poslabšanje te zaščite.

Nadejamo se, da vlada ne bo dovolila tako hudo zlorabo. Predvsem državi ne more biti v čast, da reducira svojo socialno politiko na mednarodno ugotovljeno najnižjo stopnjo, kakor tam, kjer se nahajajo države črncev v srednji Afriki. In konvencije, potem je pa potrebno tudi, da vse sprejmete, kar predpisujejo ženevske konvencije: splošni osemurni delavnik; splošni nedeljski počitek; splošno prepoved nočnega dela v pekarnah; paritetno in neodvisno delavsko zastopstvo v vseh pridobitnih ustanovah ter enakopravnost delavcev pri vseh dogovorih v delavskih vprašanjih; svoboda organizacije za vse in pa tudi za poljedelske delavce; kompleten sistem samoupravnega delavskega zavarovanja itd. Vse te bistvene zahteve ženevskih konferenc gospodje posledavci zametavajo. V konvencijah, ki se tičejo teh vprašanj, bi hoteli sprejeti izpremembe samo tam, kjer se more poslabšati naš domači zakon.

Hoteli smo v uvodu k tej razpravi predvsem pokazati neiskrenost delodajalskih argumentov s sklicevanjem na Ženevo.

Nova uredba o odpiranju in zapiranju obratov in trgovin in brezposelnost v obrtnih strokah.

Logično bi bilo pričakovati, da se bo pri sestavljanju novih uredb in naredb o delovnem času itd., že z ozirom na strogo hitro brezposelnost v vseh obrtnih skrajšalo delovni čas. Kaj še! Nova uredba o delovnem času podaljšuje delovni čas na 10, 12 in še več ur na dan za gotove obate. To bo že na dosedanja brezposelnost v gotovih obrtnih hudo učinkovalo. Saj v nekaterih obrtnih ne samo, da pomočnik nima dela, ampak je sam obrtnik kot tak, po več mesecev brez posla. Obrti, mizarstva, krojaška in čevljarstva, so postale sezonske. Po par mesecev na leto je mogoče od vseh izučenihi moči zaposliti kakih 60—70%. Po večini pa je nad 50% obrtniških pomočnikov nezaposlenih. Vzroki temu so različni, gotovo je pa tudi eden glavnih vzrokov, predolg delovni čas in delo v akordu.

V čevljarstvu stroki imamo na primer: samostojnih čevljarstev obrtnikov okroglo 2000, čevljarstev pomočnikov 1500, vajencev 2200. Tako pridemo do skupnih delovnih moči v čevljarstvu obrtu v Sloveniji na 5700.

Te delavne moči bi lahko z ročnim delom napravile letno (ako računamo, da povprečno posameznik napravi lahko 5 parov na teden) 1.482.000 parov čevljev. To se pravi, obuvali bi lahko z ročnim delom celo Slovenijo, pa bi še vedno ostalo 426.000 parov čevljev za izvoz iz Slovenije. (Slovenija ima 1.056.000 prebivalcev.)

Ako vzamemo sedaj, da imamo v Sloveniji več modernih tovarov za čevlje, izmed katerih je v ostalem marsikatera pri polni svoji kapaciteti obuti celo Slovenijo in ako pogledamo, da se je leta 1926 uvozilo samo iz Čehoslovaške za 60.700.000 Din čevljev, leta 1927 za 57.100.000 Din in leta 1928 za 50.500.000 Din, mora vsak lajik uvideti, da delovnega časa ne kaže podaljšati, temveč nasprotno, skrajšati.

Približna ista slika je v drugih obrtnih. Vsled preobilice nakopičene produkcije po skladiščih, — glavni konzument, delovno ljudstvo, nima sredstev za potrošnjo — nastaja vse povsod ogromna brezposelnost, za katero ublažitev žal ni razumevanja.

Oblasti pošiljajo te dni vprašanje in pozive, naj povemo svoje mnenje, oziroma stavimo predloge k novi uredbi. Kakšno naj bo naše stališče k novi uredbi, ako smo zgoraj ugotovili, da vlada v obrtnih taka brezposelnost? Evo naše stališče:

1. Uvede naj se za vse obrtne obrate 8-urni, ozir. tedenski 48-urni delovni čas,
2. Začetek, odmor in konec dela naj se prepusti sporazumnemu dogovoru med delodajalcem in delavci, oziroma njihovimi organizacijami,
3. Uvede naj se popola nedeljski počitek.

To stališče, oziroma predloge k novi uredbi, naj naše strokovne organizacije sporoče Sreznim poglavarstvom in Velikim županstvom.

Organizacijam našega delavskega pokreta.

(Okrožnica Konzumnega društva za Slovenijo.)

Ker se razne organizacije našega delavskega pokreta ponovno obračajo na nas s prošnjami za podporo ter se pri tem sklicujejo na smoter in cilj svojega delovanja, smatramo za potrebno, da v tej stvari preciziramo svoje načelno stališče z željo, da bi onemogočili vsa bodoča eventualna nesporazumjenja in morebitni očitki, da pozabljamo na važnost delovanja teh organizacij.

Naš delavski pokret smatramo kot neoljudsko enoto, katere posamezni deli se na različnih frontah bore za boljše bodočnost delavskega razreda. Dolžnost vseh naših funkcionarjev in organizacij je, da te enote ne rušijo in da osredotočijo svoje napore v okviru in dobrobit celotnega pokreta, z drugimi besedami, da se medsebojno podpirajo. Naša gospodarska organizacija je že v neštetihi člankih naglasila, da ji borci in člani delavskega pokreta ne nudijo tiste pomoči, kakor bi jo po svojem prepričanju in pripadanju k delavskemu razredu morali nuditi ter da gredo ogromni zneski, ki bi brez žrtve lahko jačili našo gospodarsko organizacijo in s tem logično ves delavski pokret kot enoto, v roke privatno kapitalističnih trgovcev in dobičkarjev. Jasno je, da je vsled te mlčanosti in nezavednosti naši gospodarski organizaciji odvzeta skoro vsa možnost s svoje strani podpirati druge predele delavske fronte. Naše Konzumno društvo more torej kot gospodarska organizacija nuditi ostalemu delavskemu pokretu le toliko pomoči, za kolikor jo je delavski pokret s svoje strani usposobil. Ona torej lahko vrne našim delavskim organizacijam, strokovnim, kulturnim in gospodarskim, le tisti dobiček, od katerega so ji te organizacije direktno pripadle. Če tega dobička ni, odpade seveda tudi možnost pomoči. Ker smatramo, da je gospodarska organizacija v našem delavskem pokretu vsaj popolnoma enakovreden faktor z ostalimi organizacijami ter da je paralelno delo na vseh poljih de-

lavskega pokreta *conditio sine qua non*, bi morala okrepitev enega dela naše fronte imeti nujno za posledico okrepitev vseh ostalih delov. Obžalujemo, da se to v praksi dosedaj še ni, ali pa se je vsaj premalo strogo izvajalo.

Iz navedenih razlogov je načelstvo Konzumnega društva principielno sklenilo sledeče:

V reševanju prošnje za podporo s strani raznih delavskih organizacij se in v postopki na ta način, da se najprej ugotovi, koliko članov določene organizacije je o. m. m. aktivnih polnopravnih članov naše gospodarske organizacije, ki se zavežajo svoje dolžnosti do gospodarske panoge delavskega pokreta. Na vsakega aktivnega takega člana se določi nabo pavšalna kvota podpore, katero se organizaciji izplača. Vsak drug postopek bi bil nezdrav in celotnemu našemu pokretu škodljiv.

Pripominjamo še to, da se ima naša druga za marsikateri uspeh zahvaliti članom, ki niti po prepričanju, niti po simpatijah ne spadajo v naše združene delavske vrste, da pa na drugi strani pogrešamo med združniki marsikakega delavskega funkcionarja, ki bi nujno spadal v našo fronto. Kot gospodarska organizacija pa smo seveda strogo navezani na železne principe eksistenčnega boja in računanja z realnimi dejstvi.

V smislu navedenega smatramo za neobhodno potrebno, da se v našem delavskem pokretu ustvari nekaj forum, ki bo v bodoče dajal direktive in izvedel podrobno organizacijo, kako se ima enotnost našega delavskega pokreta izvajati tudi v praksi.

Prepričani smo, da tudi Vi, strokovno organizirani sodruzi, uvidite pravilnost našega stališča ter da boste pristopili kot člani v Konzumno društvo za Slovenijo.

„Delavec“ strokovno glasilo strokovno organizir. delavstva.

je baje protidržaven in prepovedan list.

Na glavni progi državne železnice v Mariboru se je pretekli teden dogodil slučaj, ki priča, kako so nekateri gospodje (ki še daleč niso zares gospodje), informirani, kaj je prepovedano in kaj ni. Po njihovem je prepovedano in protidržavno vse, kar je delavsko in kar delavci govorijo ali pišejo.

Nek progovni mojster (ime si zaenkrat prihranimo, da ga sporočimo na primerno mesto), je zagledal v čuvajnici na svetilki kot senčnik pritrujeno staro svetilko »Delavca«. Strgal je ta senčnik na kosce (dobro bi ga bilo prijeto vsled pregreška zoper privatno lastnino) in tožil sekciji, da je zasledil protidržavno propagando in da razširjajo železničarji prepovedano časopisje. — Tako je se je na drezini odpeljala preiskovalna komisija s pisalnim strojem vred v tisto čuvajnico in zasliševala, od kod so dobili »Delavca«, kdo ga ima naročenega in če se zavedajo posledic tega zločina in slinjo.

Tako je neinformiranost ali zlobnost povzročila afero, ki je ne samo odveč, nego dokazuje, kako se delajo taki alarmi in vznemirja delavstvo.

Poskrbeli bomo, da se to izve tudi tam, kjer si gospoda menda ne želi.

Delavci in delavke, Vi se pa oklenite lista še z večjo ljubeznijo! Saj on je Vaša beseda-javnosti.

Važne zakonske reforme.

V drugi polovici meseca julija sta dobili Delavska zbornica in Strokovna komisija za Slovenijo osnutke dveh za delavstvo važnih zakonov, to je rudarskega zakona in obrtnega zakona.

V teh dveh zakonih je bilo dosedaj mnogo določb, ki so urejevale službeno pogodbo med delodajalci in delojemalci. Obrtni zakon pa je urejeval poleg tega tudi vajeniško razmerje. Delavstvo pa stoji na stališču, da bi bilo treba delavsko zaščito iz teh dveh zakonov, če mogoče, popolnoma izločiti in izdati dva posebna zakona, od katerih bi urejeval eden delovno razmerje obrtnega delavstva, drugi učno razmerje vajencev in ki bi tvorila zajedno z zakonom o zaščiti delavcev osnovo našega delavskega prava. Tozadevno so zavzele Delavske zbornice jasno stališče na lanskem kongresu delavskih zbornic. Vse strokovne organizacije opozarjamo na tozadeven referat, ki

je natiskan v letošnjem poročilu Delavskih zbornic, ki naša tozadevna stališča vsestransko utemeljuje.

Rudarski in obrtni zakon se izdelujeta že več let. Za rudarski zakon sta nam bila predložena dosedaj že dva osnutka. V enem kakor drugem oziru je delavstvo interesirano na tem, da bi do novih zakonov prišlo, ker so odnosni stari zakoni že 50 do 70 let stari in ne upoštevajo novejših načel delavske socialne zakonodaje. Prvi in drugi projekt rudarskega zakona sta v tem oziru le stare zakone na novo uveljavila in nista pomenjala za delavstvo nikakega napredka. Zakonski osnutek, ki se nam je pa sedaj predložil, je vkljub temu, da so v njem še veliki nedostatki, za delavstvo znatno boljši.

Da se bodo odpravili iz njega nedostatki, ki so v osnutku še ostali, je potrebno, da se rudarsko delavstvo za to zakonsko reformo živo zanima.

Ministrstvo za šume in rude je izjavilo, da želi sodelovanja, zlasti tudi zastopnikov delavstva pri tej važni zakonski reformi. Zato je sklicalo za 29. julija zastopnike Delavskih zbornic na anketo o novem rudarskem zakonu. Z ozirom na kratek čas se pred anketo o stališču, ki bi ga bilo treba na anketi zavzeti, zbornice niso mogle z delavstvom tako vsestransko posvetovati, kakor bi bilo želeli. Vendar smo sklicali v Sloveniji že pred anketo, dne 23. julija, sestanek v Trbovljah, kjer so se sestali predstavniki II. rud. skupine Zveze Rudarjev Jugoslavije in vseh drugih rudarskih strokovnih organizacij in se posvetovali o stališču, ki naj se v Beogradu zavzame. Enako se je postopalo tudi v drugih pokrajinah. Na podlagi teh predrazgovorov so se zedinile vse delavske zbornice v državi, kakor tudi zastopniki vseh rudarskih strokovnih organizacij, da bodo zastopali v pogledu izboljšanja predloženega osnutka rudarskega zakona stališče, ki je obrazloženo v spomenici, katero na drugi strani objavljamo.

Ker so se zlasti poslodavski krogi pritoževali, da niso mogli novega načrta v tako kratkem času proučiti, je ministrstvo za šume in rude vkljub temu, da so bili delegati na anketi v Beogradu že polnoštevilno zbrani, anketo za en mesec odložilo. Delavski delegati so ta prvi sestanek pa vkljub temu koristno izrabili s tem, da so postavili skupne zahteve v pogledu revizije, ki so jih akceptirali vsi navzoči delegati. Ker imamo do prihodnjega meseca tedaj en mesec časa, je potrebno, da delavstvo v vseh rudarskih revirjih to stališče prouči, da bo mogoče nastopiti delavskim delegatom na anketi s tem večjo avtoriteto. Tudi je mogoče ta program še izpopolniti, ako je iz njega kaj važnega izostalo. Z ozirom na to mora Zveza Rudarjev zainteresirati za projekt rudarskega zakona vse svoje članstvo in to članstvo tudi vse neorganizirane rudarje, da pošljejo morebitne spremembe in predloge ali na Strokovno komisijo za Slovenijo v Ljubljani, ali pa na Delavsko zbornico v Ljubljani.

Kar se projekta o obrtnem redu tiče, je ta projekt določbe o delovni pogodbi obrtnih pomočnikov izpustil, določbe o učnem razmerju vajencev pa je uredil na način, kakor je to v dosedanjih obrtnih redih urejeno. V splošnem se novi vajeniški red ne ozira prav nič na zelo utemeljena gledišča, ki so jih iznesle v tem pogledu Delavske zbornice in ki so v modernih vajeniških zakonih že uveljavljena.

Strokovne organizacije morajo sedaj razpravljati na svojih sestankih o tem, kakšen naj bo nov vajeniški zakon in kako naj se uredi delovna pogodba za izučene delavce. Oboje po našem mnenju sicer v obrtni zakon sploh ne spada, mora pa se takrat urediti, kadar pride do novega obrtnega zakona, ker bi ostali ti dve važni materiji sicer sploh neobdelani. Kakšne zahteve je treba postaviti, bodo razvidle strokovne organizacije obrtnih delavcev iz zgoraj navedenega referata v letošnjem poročilu Delavske zbornice, deloma

pa tudi iz pripomb, ki smo jih stavili k ureditvi delovnih odnosov rudarskih delavcev, ki bi se stavile ravno tako lahko za vse obrtne delavce.

Končno pripominjamo, da se je razpravljalo na seji Delavskih zbornic v Beogradu tudi o reviziji delavskega zavarovanja, odnosno o uvedbi zavarovanja za onemoglost in starost. Znano je, da stoji ministrstvo za socialno politiko na stališču, da je treba zavarovanje za onemoglost in starost izvesti, da pa se postavlja pri tem načelo, da naj se tja v to svrhu sredstva, ki bi se prištedila pri upravi socialnega zavarovanja. Ker je potrebna za izvedbo starostnega zavarovanja v celji državi ogromna vsota sto milijonov dinarjev, in ker na drugi strani vsa uprava zavarovanja ne stane dosti nad 40 milijonov dinarjev in ker se uprava gotovo ne bo pocenila, če ji naložimo nove velike naloge, je jasno, da se na označenji podlagi starostnega zavarovanja ne da uvesti in da obstoja nevarnost, da bi se na teh podlagah sedanjemu bolniško in nezgodno zavarovanje desorganiziralo in poslabšalo, medtem ko bi starostnega zavarovanja ne dobili, vsaj ne pravega starostnega zavarovanja, ki bi lahko še zaslužilo to ime.

Potrebno je, da strokovne organizacije delavstvu vse to natančno razložijo in da se čuje sicer dostojna, a najodločnejša zahteva delavstva, da se naš, po večini v tuj kapital, prisili, da plačuje poleg sedanjih nizkih delavskih mezd v naših tovarniških podjetjih vsaj malenkosten prispevek za onemoglost in starost, ker ne gre, da bi vzdrževale ubožne kmečke občine na starost z milodari onemogle industrijske delavce, ki so ustvarjali velika bogastva za tuje kapitaliste in izčrpali pri tem svoje sile.

Spomenica.

Stališče Delavskih zbornic in njim priključenih strokovnih organizacij rudarjev do projekta rudarskega zakona.

I.

Delavske zbornice so mnenja, da se mora zagotoviti v vprašanih izvajanja delavske zaščite in socialnega zdravstva za rudarsko delavstvo sodelovanje med ministrstvom za socialno politiko in narodno zdravje in ministrstvom za šume in rude. Ako je potrebno, da vrše funkcije s tega področja kot organi I. stopnje rudarska poglavarstva, bi se morala podrediti rudarska poglavarstva v pogledu teh funkcij ministrstvu socialne politike in narodnega zdravja kot oblasti druge stopnje.

II.

V zakonu je treba določiti, da veljajo predpisi individualnih pogodb samo v tem slučaju, če so za delavce in nameščence ugodnejši od predpisov kolektivnih pogodb. Pri nastevanju možnosti odpustitve delavcev in nameščencev brez odpovednega roka se je treba izogibati splošnih izrazov, temveč se morajo razlogi za odpust konkretizirati, da se onemogočijo zlorabe.

Bolezen ne sme biti v nobenem slučaju razlog za odpust iz službe brez odpovednega roka.

Odpovedne roke je treba določiti tako, da bodo zaščiteni delavci, ki so dalje v službi, kakor tudi delavci z rodbino in delavci rekonvalescenti z daljšimi odpovednimi roki. Delavce in nameščence, ki so pridobili za slučaj onemoglosti in starosti pravico na penzijo, kakor tudi delavske in nameščenske zaupnike, člane delavskih zbornic in člane odborov bratovskih skladnic je treba zaščititi na ta način, da se jim služba ne more odpovedati prej, predno je rudarsko poglavarstvo ugotovilo, da obstoje razlogi, ki jih predvideva zakon za odpust delavcev brez odpovednega roka. V slučaju redukcij vsled zmanjšanja posla, se ima odpovedati delo po vrsti tako, da se počne z onimi, ki so bili v podjetju najmanj časa zaposleni.

Šele kot zadnji naj pridejo na vrsto delavski in nameščenski zaupniki, člani delavskih zbornic in odborniki bratovskih skladnic.

Strokovna komisija za Slovenijo v teh važnih dneh za delavstvo, ko nastaja rudarski in obrtni zakon, ko se je začela reorganizacija socialnega zakonodajstva in smo postavili zahtevo, da se mora vpeljati starostno zavarovanje delavstva, POZIVA prav odločno in s sodružnim pozivom vse organizirano delavstvo, da sledi budno dogodkom in stavlja svoje zahteve in predloge.

Kolikor moči, toliko se bo upošteval Vaš glas, sodružice in sodrugi! Zato ojačajte svoje strokovne organizacije! Zboljšanje položaja delavstva je le v rokah delavstva samega! Ne pozabite tega!

Da povemo javnosti svoje zahteve, da stavimo glasno svoje predloge, sklicuje Strokovna komisija ta mesec zborovanja in sestanke po vsej Sloveniji in sicer:

V LJUBLJANI za vse delavce vseh strok za Ljubljano in okolico.

V LITJI za delavstvo tekstilne industrije.

V HRASTNIKU za steklarje, kemične delavce in rudarje.

V STORAH za kovinarje.

V CELJU za delavce vseh strok.

V ŠOSTANJU za usnjarske delavce.

V ŽREČAH za kovinarje.

V PTUJU za lesne delavce, živilce, čevljarje in usnarje ter železničarje.

V MARIBORU za delavstvo vseh strok.

V RUŠAH za kemične delavce.

Na SLADKEM VRHU za papirničarje.

Na MUTI za kovinarje.

V GUŠTANJU za kovinarje.

Na FALI za kovinarje.

V KRANJU za tekstilne in kemične delavce.

V MOJSTRANI za kemične in lesne delavce.

V LESCAH za kovinarje.

V TRŽIČU za tekstilne delavce, čevljarje in lesne delavce.

Na JESENICAH za kovinarje in železničarje.

V KOČEVJU za tekstilne in lesne delavce ter rudarje.

Poleg tega pa zborovanja RUDARJEV v Trbovljah, Zagorju, Črni, Lešah, Velenju, Žalcu in Rajhenburgu.

Dan in uro zborovanja se sporoči medstrokovnim odborom pismeno. Oblastem ta zborovanja in sestanke prijavi Strokovna komisija za Slovenijo. Vi vsi pa skrbite, da bodo zborovanja in sestanki obiskani polnoštevno. Vsak član strokovne organizacije mora pokazati toliko zavednosti, da pride. Vsak član strokovne organizacije se mora zavedati važnosti teh zborovanj, da organizira v svojo organizacijo čim več mlačežev-neorganizirancev.

Zato energijo v srca! Zahtevamo starostno zavarovanje!

Rok za izselitev iz rudniških stanovanj, se mora podaljšati tako, da se odpuščenemu delavcu omogoči, da poišče drugo službo in drugo stanovanje. Zlasti se morajo dovoliti daljši roki za izselitev v slučajih obustavitve dela, v nesrečnih in smrtnih slučajih, kakor v slučajih upokojitve.

Izplačilni roki naj bodo povsod polumesečni. V pogledu odbijanja predumov na plačo brez ozira na to, ali so dani ti predumi v denarju ali življenjskih potrebščinah, morajo veljati za lastnika rudnika iste omejitve, kakor za vse druge upnike. Delavske zbornice so mnenja, da bi se moralo omejiti odbijanje predumov od delavskih plač na četrtino iznosa celokupne plače in to samo na slučaj, v katerih je delavec na odbijanje pismeno pristal. Pod tem pogojem bi se mogla dovoliti na eno četrtino delavske plače tudi sodna eksekucija.

Delavske plače naj garantira solidarno s podjetnikom tudi njegov zakonski drug. Kadar se izdajajo koncesije za iskanje rud, naj se zahteva, da deponirajo koncesionarji pri rudarskem poglavarstvu potrebne svote, iz katerih more rudarska oblast v slučaju potrebe izplačati delavske plače.

Ako se delavske plače ne izplačajo v predpisanem roku, mora biti poslodavec dolžan izplačati delavcem poleg plače 12 odst. obresti. Ako je zadržalo podjetje delavske plače dalje nego 2 meseca, je treba rudarsko oblast pooblastiti, da odvzame rudniška prava in da proda rudniško imovino, v kolikor je to potrebno za izplačilo mezd.

Ako akordne cene niso v kolektivni pogodbi določene, se imajo sporočevati rudarjem za mesec dni naprej. Spremembe v toku meseca naj so mogoče samo v sporazumu z delavci. V vsakem slučaju se morajo zagantirati minimalne plače, katere je treba sporočiti vsakemu novemu delavcu najkasneje 10 dni po tem, ko je vstopil v delo. Z zakonom se mora

omejiti delovni čas za nevarnejša dela na manj, kakor osemurnik.

Denarno kaznovanje delavstva naj se omeji na ta način, da ne more biti v enem mesecu kaznovan nihče več, kakor trikrat in da skupen iznos kazni na mesec ne bo večji od enodnevne plače.

III.

V pogledu rudarskega zavarovanja stoje delavske zbornice na stališču, da bi bilo treba priključiti bratovske skladnice splošnemu zavarovanju, potem ko bi se to zavarovanje tako preuredilo, da bi odgovarjalo posebnim potrebam rudarskih delavcev.

Dokler se revizija splošnega zavarovanja v tej smeri ne bi izvršila, se je treba izogibati vsega, kar bi splošno zavarovanje še bolj desorganiziralo, kakor bi se to zgodilo, če bi prišle pod rudarski zakon in bratovske skladnice nova nerudarska podjetja kot tovarne cementa v Dalmaciji, Beočinu itd.

Če je nemogoče, da se fiksirajo prispevki in dajatve rudarskega zavarovanja že v zakonu samem, se mora v zakonu vsaj zajamčiti, da rudarsko zavarovanje v pogledu prispevkov, dajatev in uprave v nobenem slučaju za delavce in nameščence ne smejo biti neugodnejše od splošnega zavarovanja. Tudi kontinuiteto članskih pravic za slučaj onemoglosti in starosti se mora z zakonom zajamčiti.

Ekspluatiranje rudnikov se ne sme dovoliti prej, predno se niso zgradila higijensko neoporečna delavska stanovanja.

Delavci in nameščenci, zaposleni na postranskih podjetjih rudnikov, se morajo zavarovati tudi za slučaj onemoglosti in starosti.

IV.

Za nameravani socialni fond se mora označiti cilj in svrha že v zakonu. Ta fond naj bi vršil za rudarje funkcije borz dela, razven tega bi se moglo podpreti iz njega rudarsko tehnično šolstvo. V soglasju z rudarskimi strokovnimi organizacijami zavra-

čajo delavske zbornice snovanje skupnih rudarskih zbornic, v katerih bi bili zastopani tako poslodavci, kakor delavci in nameščenci in zahtevajo, da vrše obstoječe zbornice v smislu veljavnih zakonov svoje funkcije tudi v pogledu rudarskih delavcev in nameščencev.

Obrtni zakon.

I.

Na socialno političnem polju je še mnogo nedovršenega, ki vpije ali po zboljšanju ali po zgraditvi od fundamenta. Med ta vprašanja spadajo v prvi vrsti obrtni zakoni.

Sedaj veljavni so namreč popolnoma zastareli in ne odgovarjajo več niti faktičnemu stanju niti potrebam časa.

Te potrebe zahtevajo enoten obrtni zakon za vso državo. Moderni obrtni zakon bi se moral omejiti na urejevanje odnosov, v katerih stoje obrtna podjetja med seboj in napram državnim ter samoupravnim oblastem.

Glavni znak preživelosti sedanjih obrtnih zakonov je ta, da obsega določila, ki spadajo izključno med delavsko zaščitno zakonodajo. Radi tega bi moral novi obrtni zakon vse te materije izključiti, ki naj bi se obdelale v posebnih zakonih.

Katere so materije?

V vseh obrtnih zakonih v naši državi so norme o načinu izplačevanja delavskih mezd, o odpovednem roku, o prekinitvi službenega razmerja. Dalje so v obrtnih zakonih poglavja, ki obravnavajo službeni odnos in učno razmerje obrtnih vajencev ter poglavja, ki se nanašajo na reševanje sporov, izhajajočih iz službenega odnosa obrtnega pomožnega osobja.

Vse te in slične norme bi se mogle obdelati v posebnih zakonih in sicer bi morali dobiti poleg novega obrtnega zakona še te-le zakone:

1. Zakon o delovni pogodbi pomožnega osobja;

2. Zakon o vajencih;

3. Zakon o obrtnem sodstvu.

Delovna pogodba je obdelana že v naših civilnih zakonih. V prvi vrsti je merodajno v naši zakonodaji načelo privatne pogodbe in svobodnega pristanka delavčevega.

V predpostavki svobodnega pristanka je pa velika zmotna. Znano je dejstvo, da ni delavec v največ slučajih svoboden pri sklepanju pogodbe. Zelo velikokrat mora sprejeti delo pod vsakim pogojem. Če je tako, ne more postati individualna pogodba edini in glavni regulator službenega razmerja. Potreben je zakon, ki daje več, kakor pa zaščito individualnih pogodb, ki vsebuje prisilne norme v cilju zaščite delavcev in ki se ne more razveljaviti z nikako pogodbo.

Sicer že obstoja pri nas specijelni zakon, ki urejuje po teh načelih službeno razmerje, to je zakon o delovni pogodbi trgovskih pomočnikov in sorodnih strok, ki je v veljavi le v Sloveniji in Dalmaciji. Vendar pa je potreben splošen zakon o delovni pogodbi pomožnega osobja, ki naj bi veljal za vse vrste pomožnega osobja, v kolikor ne nudijo specijelni zakoni posebnim panogam pomožnega osobja boljše zaščite.

Da bi se zavaroval delavec pred raznimi poizkusi izkoriščanja, bi moral obsegati zakon še te odredbe:

1. Delavska plača se mora plačevati vedno v gotovini in le izjemoma tudi v naturalijah;

2. Za delavske plače jamči podjetje, pod katerega firmo se vrši delo.

Zaračunanje predumov bi se moralo urediti tako, da bi smel delodajalec odtegniti samo četrtino plače na račun predumov.

3. Zaščititi bi se morale delavske mezde pred ruhlenjem. Pred vojno je bil del delavske plače zaščiten pred rubežnijo. Ker je bil ta del fiksiran v denarju, je radi devalvacije danes delavska mezda nezaščitena in se sme rubiti v celoti.

4. Zaščita ob priliki prekinitve službenega razmerja. Sicer obstaja že po sedaj veljavnih zakonih odpovedni službeni roki. Toda ti roki so večji del prekratki, poleg tega se pa smejo potom medsebojne pogodbe poljubno izpremeniti. Ker je pa delavec šibkejši pogodbenik, ga je treba v tem pogledu tako zaščititi, da se določi ob priliki prekinitve službenega razmerja čim daljši odpovedni roki, ki se ne morejo skrajšati ali ukiniti niti s pristankom delavca.

Polje delavske zaščite je zelo široko in ne more biti za vse delavce enako. Radi tega so potrebne posebne dopolnitve k tem prisilnim normam. To bi bile kolektivne pogodbe.

Kolektivne pogodbe so nujno potrebne. S kolektivno pogodbo se razširja število prisilnih norm, ki urejajo službeno razmerje, a tako, da velja ta razširitev samo za določen čas in določen krog delavcev. **Dalje so kolektivne pogodbe garancija za mir v tovarniških in obrtnih obratih.**

II.

Zakon o vajencih.

Prvo vprašanje, ki se tiče vajencev, je vprašanje **poklicne izbore**. Sedaj vlada absolutna svoboda. Je pa v interesu poklicnih panog, da se omeji dotok novih sil. S prevelikim dotokom se zniža standard poklicnih delavcev, obenem pa vodi preveliko število vajencev do velikega števila mojstrov, kar čisto ni v korist obrti. Radi tega poskušajo delavske in delodajalske organizacije, da bi čimbolj omejile dotok vajencev. Vsi ti poizkusi so bili do danes splošno brez uspeha, vsled česar se pri nas podvoji število strokovnih delavcev vsakih deset let.

Na splošno sicer ni škodljivo večanje strokovnega delavstva, ako se vrši izobrazba tako, da ne ubija sposobnosti in volje za najtežja dela. Naj bo tako ali tako, stalna kontrola gibanja števila vajencev je vsekakor potrebna.

Daljnje splošno načelo bi moralo biti, **da se uči pri enem mojstru samo toliko vajencev, kolikor jih morejo tam zaposlene delovne moči učiti.** So pa slučaj, da je razmerje med mojstri in pomočniki na eni strani in vajenci na drugi strani 1:10. Jasno je, da se pod takimi pogoji vajenec ne more dobro izučiti.

Le preradi gledajo na vajuca kot brezplačno delovno silo. Radi tega bi se morala določiti za vajuca neka **minimalna mezda**, katere višina naj bi se kretala po plači doučenega pomočnika dotične stroke in po učni dobi. Že ta minimalna plača bi bila nekaj korektiv proti zaposlitvi prevelikega števila vajencev. Najbolj zdravo bi bilo načelo, da bi smel imeti mojster enega vajenca, na vsaka dva pomočnika pa še po enega. Na ta način bi se na eni strani znižal letni dotok kvalificiranih delavcev, na drugi strani bi se pa dvignila strokovna kvalifikacija vajencev. V svrhu nadzorstva števila in gibanja vajencev naj bi se ustanovile posebne posvetovalnice za poklicno izbiro.

V pogledu obrtnega šolstva bi moral dovršiti vsak vajenec vajeniško strokovno šolo. Vajenec, ki ne bi dovršil te šole, bi mogel sicer postati, ako bi položil praktični izpit, pomočnik, nikoli pa ne mojster. Nasprotno bi pa moral odpasti tako zvani mojsterski izpit. Mogel bi se pa oprostiti vsak vajenec obiskovanja nadaljevalne šole, v kolikor gre za splošen pouk, ako je dovršil tri razrede srednje šole, pod nobenim pogojem se pa ne bi mogel odtegniti obiskovanju strokovne šole.

Pouk naj bi trajal osem ur tedensko in najmanj 200 ur letno. Vršil naj bi se med delovnim časom, nikakor pa ne ob večerih in ob nedeljah.

Posebno važno je, da se zaščiti v novem zakonu bolj nego do sedaj pravice vajencev za slučaj prekinitve učnega razmerja in za slučaj, da vajenec ni napravil praktičnega izpita.

Samo ob sebi je umljivo, da morajo veljati za vajenca vsi predpisi zakona o zaščiti delavcev.

III.

Zakon o obrtnem sodstvu.

Zakaj so potrebni posebni predpisi za reševanje sporov, ki izvirajo iz službenega odnosa delavcev in nameščencev?

V takih sporih je potreben **cenen in hiter sodni postopek**. Predmet spora je namreč največkrat delavska mezda. Radi tega delavec ne more čakati, da se mu prizna pravica po dolgotrajnem procesu. Poleg tega tudi nima sredstev za drag proces.

Kakšno sliko nudi dosedanje obrtno sodstvo v naši državi?

Naše obrtno sodstvo je različno. V Srbiji in Črni gori razsojajo v obrtnih sporih na podlagi zakona o radnjama potom posebnih sodišč. Praksa teh sodišč je zadovoljiva. Sta pa dve glavni napaki:

1. Na celem ozemlju posluje le pet takih sodišč in 2. da ni v senatih nobenega poklicnega sodnika.

Obrtno sodstvo v Sloveniji in Dalmaciji urejuje avstrijski zakon o obrtnih sodiščih. Obrtna sodišča po tem zakonu niso organi del splošne sodne administracije, temveč od nje popolnoma ločeni organi. Senat obrtnega sodišča tvorijo poklicni sodniki in pa po dva sodnika lajka, eden iz vrst delodajalcev, eden pa iz vrst delojemalcev. Na celem področju Slovenije in Dalmacije je le eno obrtno sodišče in sicer v Ljubljani.

Na teritoriju Hrvatske in Vojvodine razsojajo v sporih na podlagi obrtnega reda obrtne oblasti. Razsodba prve instance je takoj izvršna. Delavstvo v splošnem ni nezadovoljno s tem sodnim postopkom. Stranka, ki ni zadovoljna z razsodbo obrtne oblasti, more izpodbijati to razsodbo pri rednem sodišču. Pritožba pa nima odločilne moči.

V Vojvodini se postopek od onega na Hrvatskem v toliko razlikuje, da mora izvršbo odrediti vedno sodišče.

V Bosni in Hercegovini sploh ni temeljev za posebno obrtno razsojo. Praktično razsojajo obrtne spore obrtne oblasti.

Do popolne unifikacije obrtnega sodstva za enkrat še ne more priti, ker predpostavlja taka unifikacija unifikacijo sodne administracije. Z ozirom na to naj bi se za enkrat obrtno sodstvo izpopolnilo na podlagi zakonov, ki so v raznih pokrajinah v veljavi. Na teritoriju Bosne in Hercegovine naj bi se pa razširili predpisi hrvatsko-slavonskega obrtnega reda v pogledu reševanja obrtnih sporov. Za vse pokrajine naj bi se pa izdalo določilo, da morajo postati razsodbe prvih instanc v obrtnih sporih do zneska 5000 Din takoj izvršne, če tudi je še dopusten proti njim po obstoječih zakonih pravni lek.

Navedene misli tvorijo le glavne obrise celega ogrodka, ki naj bi postavljalo moderno obrtno zakonodajo. Želeli bi, da bi merodajni faktorji upoštevali, posebno če imajo pred oči dejstva, da postaja delavsko vprašanje tako v državi, kakor svetovno vedno akutnejše in da ga morejo rešiti posamezne države le s pomočjo jasnih, določenih ter duhu časa ustrežajočih državnih zakonov in naredb.

Starostno zavarovanje hočemo.

Glavna pravica, ki delavstvu po zakonu pripada, a se mu dosedaj ni dala, je **starostno zavarovanje**. Na takojšnji izvedbi starostnega zavarovanja ni interesirano samo delavstvo, temveč celokupno naše prebivalstvo, **predvsem naše podeželske občine, ki jim nalaga zakon ubožno skrbstvo**. S kako pravico se more, recimo od naših kmečkih občin na pr. okoli Kranja zahtevati, naj skrb na starost za one delavke, ki jih je plačevala inozemska tekstilna industrija po 15 do 20 dinarjev na dan zato, da je lahko plačevala inozemskim delničarjem ogromne dividende?

Če bi se izvedel zakon o zavarovanju delavcev v celoti, bo s tem še vrlo malo storjenega. Ta zakon v glavnem ne predvideva zavarovanja za starost, temveč predvsem zavarovanje za zdravniško dokazano onemoglost. Najvišja mesečna renta za onemoglo delavko, ki je prejela 20 Din plače, znaša po zakonu 160 Din. Gotovo ne bo nikogar, ki bi mogel trditi, da so te rente visoke in da ni to minimum, kar moramo za domače delavstvo od tuje industrije na naših tleh zahtevati. Vendar so potrebni za nad pol milijona delavcev tudi za te male rente veliki prispevki. Celokupen leten prispevek je odmerjen s 3% zavarovane mezde, znaša torej polovico sedanjega letnega prispevka ali nad 100 milijonov dinarjev.

Kot poloficielen program se iznaša pri reviziji delavskega zavarovanja program, da se naj teh manjkajočih 100 milijonov prišteje. — seveda samo pri upravi, ker delavstvu se hočejo pravice še dati in nihče ne misli na to, da bi mu jih jemal.

Pri tem položaju moramo ugotoviti, da znašajo celokupni upravni stroški nezgodne in bolniške panoge 43 milijonov dinarjev. Četudi je morda upravni aparat za izvajanje sedanjega delavskega zavarovanja drag, se izvajanje popolnega delavskega zavarovanja, ki bi obseglo tudi starostno zavarovanje, ne bo dalo izvesti ceneje. Kar se bo dalo pri upravnem aparatu prištediti, bo največ to, da se bo izvedlo tudi starostno zavarovanje s sedanjim aparatom, brez novih stroškov.

Z ukinjenjem samouprave pri Središnjem uradu za osiguranje delavcev in pri vseh okrožnih uradih bi se prihranilo okoli en milijon dinarjev. Kje bi se dalo še toliko prihraniti, da bi se moglo kriti 100 milijonov dinarjev novih izdatkov? Nezgodna panoga ne more nič dati, ker je notorično, da je pasivna. Bolniška blagajna troši denar v okroglih številkah takole:

Hranarina 56.1 milijona.
Podpore porodnicam — delavkam 4.8 milijona.
Podpore porodnicam — ženam delavcev 1.4 milijona.
Dečja oprema — delavkam 1.5 milijona.
Dečja oprema — ženam delavcev 8.5 milijona.
Babicam in dojiljam 2.6 milijona.
Lekarnam za delavce 22.9 milij.
Lekarnam za rodbinske člane 7 milijonov.
Kopaljšča in sanatoriji 8.9 milij.
Pogrebina 2.3 milijona.
Zdravniki 22.6 milijona.
Zobna nega 4.6 milijona.

Minister za socialno politiko je razrešil dolžnosti celokupno ravnateljstvo in nadzorstvo Središnjega urada za zavarovanje delavcev, v katerem so bili dosedaj delojemalci in delodajalci v enakem številu zastopani. Agende dosedanjega predsedništva in ravnateljstva je poveril kot komisariju inž. Amadeju Carnellutiju, podpredsedniku Zbornice za trgovino in industrijo v Zagrebu. V zvezi s tem bodo baje sledili primerne ukrepi tudi pri Okrožnih uradih.

Ministrov ukrep se utemeljuje s tem, da je funkcija samoupravnih organov pri delavskem zavarovanju že zdavnaj potekla in ni razloga vzdrževati kompliciran aparat, ki stane mnogo, a pri tem ni izšel iz volitev, temveč je bil imenovan.

Razen tega se bo v najkrajšem času pristopilo k reorganizaciji in reviziji socialnega zakonodavstva. Pri tej reorganizaciji se bo vpoštevalo predvsem to, da dobe delavci pravice, ki jim pripadajo po zakonu o zavarovanju delavstva, brez zamudnega in dragega administriranja in dragega pisarn. zavlčevanja.

Že površen pogled na te številke pa bo vsakega prepričal, da bo imel novi vladni komisar zelo težko stališče, ako bo hotel dati delavstvu pravice, ki mu po zakonu pripadajo in ki se delavstvu morajo dati, ker je to v interesu celokupnega narodnega gospodarstva in postulat gospodarske politike, ki ji interesi tujcev ne gredo pred interesi domačinov.

Izključeno je, da je to delavstvu mogoče dati brez odgovarjajočih prispevkov. Te prispevke je delavstvo voljno prevzeti nase, velik del industrije pa tega ni voljan.

Pri tem položaju je vzet novi vladni komisar — iz vrst industrije. Ne vemo, kateri razlogi so bili za to merodajni. Delavci plačujejo za delavsko zavarovanje letno nad 100 milijonov dinarjev. Delavstvo ta prispevek plačuje redno, medtem ko so zadržali poslodavci leta 1926. skupno delavskemu zavarovanju nad 150 milijonov dinarjev. Mogoče se smatra oseba iz krogov industrije kot bolj avtoritativna, da bodo poslodavci rajši in bolj redno plačevali svoj zakoniti prispevek?

Na vsak način je ta začetek revizije delavskega zavarovanja važen problem, o katerem mislimo, da je vreden tehtnega premisleka. In strokovne organizacije bodo budno pazile na vse.

Samostojna socialna in delavskovarstvena zakonodaja.

Organizatoričen nedostatek delavske socialne zakonodaje in delavskega prava je, da ni koncentrirano, ampak je razmetano po raznih ministrstvih ter s tem podrejeno dotičnim delodajalskim institucijam, ki odločajo v dotični stroki. Socialno zavarovanje je deloma podrejeno ministru za socialno politiko. Izvzeti so pa železnice in rudarji. Obrtnemu redu so podrejeni obrtniški in industrijski delavci, ne pa železnice, rudarji in razni nameščenci v javnih in trgovskih podjetjih. Zakonodaja je torej takaka, da se delavcem državljanom deli pravica po zakonih raznih branž, poklicev in po milosti delodajalcev dotične skupine.

Ko se je ustvarjala danes veljavna zakonodaja, so bile razmere drugačne. Takratni liberalni duh je priznaval svobodno konkurenco in delavstva v današnji obliki še ni bilo mnogo. Zato je zakonodajalec ščitil svobodno konkurenco. Danes pa imamo drugačne gospodarske razmere, imamo nezaščiten proletarijat, imamo celo ministrstva za socialno politiko, ki ima nalogo opravljati dolžnosti socialnega zavarovanja, delavskega varstva in delavskega prava. **Ministrstvo socialne politike je dejansko vladni organ, v katerega področje spadajo vsi interesi delavstva in nameščenstva v državi, ne glede na to, kateri panogi ali stroki pripadajo.**

Vidovdanska ustava je vsebovala nekaj lepih določb o delavskem varstvu. Treba je bilo to delavsko varstvo in pravo samo še z enotnimi zakoni uveljaviti, pa bi imeli vsaj moderno podlago za nadaljnji razvoj socialne politike in delavskega prava. Ali v trenutku kreacije socialno-politične zakonodaje so prišli nasprotniki in so v ustavi zajamčene pravice delavstva in nameščenstva razcefrali in pometali po vseh kotih ministrstev, da se ne more svobodno in v prid interesov razvijati. To delo je bilo herostratsko, ker je imelo namen, prepričati prepotrebno dejansko delavsko zakonodajo.

Sedaj govorimo in pišemo o reviziji delavske zakonodaje. Govorimo toliko, da nas že glava boli; ali vedno ždi za tem govorjenjem — preveč denarja to velja. Več vpliva moramo imeti delodajalci in vzeti moramo prevelike pravice delavcem. Za nameček pa obetajo — zavarovanje za starost, kakor da bi se zavarovanje za starost lahko uvedlo brez denarja. Kar poglejte načrt rudarskega zavarovanja, pa boste takoj vedeli, kaj so Potemkinove vasi.

Revizija socialne zakonodaje, revizija delavskega varstva, revizija delavskega prava, vse to so lepe stvari, ki bodo pa le takrat kaj pomenile, če se izboljšajo, če se iztrgajo iz rok podjetniških interesov ter dodele kot celota ministrstvu socialne politike in narodnega zdravja, ker po interesih in strukturi današnje družbe nikamor drugam ne spadajo kakor tam.

STROKOVNI VESTNIK.

Fizična ali duševna avtoriteta.

So zelo mešani pojmi o tem med vrstami organiziranih delavcev in zaupnikov. Zato je potrebno, da v čim krajšem, toda jasnem pojmu spregovorimo o tem vprašanju.

Kaj je fizična avtoriteta? Fizična avtoriteta je posameznik, ki svojo voljo uveljavlja brez soglasja vseh soddločujočih, ki včasih tudi s svojo osebnostjo nasilno uveljavlja svoja naziranja ter z različnimi sredstvi, ki se mu jih je prepustilo v upravo, podjarmlja tiste s svojo voljo, ki so ga postavili, izvolili in mu poverili vodeče mesto v organizaciji. Kratko povedano, kdor si v notranjosti organizacije, ki ima demokratični način upravljanja s sodelovanjem vseh članov, preko teh in soddgovornih zaupnikov in odbornikov natika svojo glavo in se postavlja nad vse te, ter nasilno uveljavlja svoja naziranja, pravimo torej, da hoče z avtoriteto osebnosti svoje in svoje osebne moči upravljati vse po svoje sam preko vseh. (Po nemško rečeno: Faustrecht.)

Kjer se pojavlja kaj takega, je posledica povsod velika škoda za organizacijo, dasi v resnici zakrivi to članstvo samo, ako posameznik prične tako nastopati kot funkcionar v demokratično upravljani organizaciji. Ta pojav je vselej tam, kjer člani in zaupniki prevale vse delo in vsjo odgovornost na enega posameznika, mu prepuščajo početkoma manj in vedno več samoodločevanja v različnih važnih stvareh, tako da končno mora sam vse vleči in sploh več ne misli na to, da ima kdo še kaj soddločati.

In resnično je, da tam, kjer med člani in zaupniki ter odborniki zavladata tako mrtvilo, je nujno in naravno, da se pojavijo taki posamezniki, ker, ako bi tudi tak posameznik popustil sicer svoj nedemokratični način delovanja, bi seveda zaspalo vse in bilo konec napredka take organizacije.

Vendar pa so to le pojavi kratkega trajanja, ker fizična avtoriteta vselej in kmalu odpove, ta pojem si lahko razširite v primerah na nešteto zgodovinskih dogodkov, ki nas uče, da je le v demokratičnem načinu upravljanja naših organizacij na notri zajamčen pravi napredek, ki osvaja množice delavstva, da se jih izobrazijo in solidarižirajo v močno zmagojeto enoto.

Kaj pa je potem pravzaprav demokracija in demokratičen način notranjega upravljanja organizacije.

To pa je dosegljivo in se uveljavlja šele takrat, ako zmaga nad vsem in vsakomur duševna avtoriteta ali z drugo besedo povedano po naše, če vlada razum. Če pa nadkriljuje vse drugo razum, tedaj je jasno, da morajo odpasti vse strasti posameznika, ki bi zavajale celoto, da morajo odpasti vse osebnosti in ves egoizem posameznika v škodljivi obliki. Kratko, demokracija in duševna avtoriteta je nekaj, kar je sicer najtežje uveljaviti tudi v naših strokovnih organizacijah, toda, kjer se to ne uveljavlja, je trajnost organizacije nemožna!

Zato je treba nam vsem vedeti, kakšne naloge imamo, da to načelo vzpostavimo, vzdržimo in povzdignemo.

Če hočemo torej v organizaciji kot člani soddločati, osobito kot zaupniki in odborniki, moramo prevzeti tudi za vse delo in vse akcije vso soddgovornost. Moramo sodelovati vsi in vsi skušati, da sledimo vsemu napredku, da se uživljamo v vse pojave, ki tangirajo celoto. Treba nam je čistiti, se izobraževati in slediti tistemu, ki je z razumom najbolj objel vasa vprašanja in jih najčistjeje raztolmačil, ki je s svojim razumom pokazal najjasnejšo pot, najpravišji izhod — kratko povedano — ki to, o čemer razpravljamo, tudi resnično teoretično in praktično razume, ne pa, da klati zvezde s fizičnimi preklami z neba.

Sodrug, kjer zaupniki to razumejo, tedaj nobena seja ne bo predolgo trajala, noben članski sestanek ne bo potekel, da se ne bi nekaj važnega in stvarnega sklenilo in napravilo. Zato postavimo povsod geslo, govori to, kar razumeš, česar ne razumeš, vprašaj tistega, ki misliš, da razume, ne pa, da se kregaš z njim zato, da bi zvedel to, česar ne razumeš. Pošteno je, če vprašam, česar ne razumem, smešno je pa in obsojana vredno, če nastajam kakšnemu sklepu kot zaupnik s svojim glasom zato, ker predloga ne razumem, ali pa sem prelen, da bi ga razumeti skušal ali se čutil dolžnega, delati zanj.

Kdor torej hoče v delavskem pokretu biti vodilen zaupnik, mora vedeti, da je od njegove duševnosti odvisno, koliko vpliva bo imel na celoto, zato mora duševno lenobo kurirati vsak dan sproti in slediti vsemu, ostati mora pošten, odkritostčen in v vsakem domo zatajevanja napram raznim surovostim posameznika, ki izvira iz njegove nevednosti, s hladnim razumom nadkriljevati.

Ob vsem tem pa pripomniti še to, kako smešno se mi zdi, ako kdaj slišim kake pritožbe čez kakakega zaupnika od drugih zaupnikov, da je diktator, da dela po svoji glavi itd. Ali ni to res smešno tam, kjer imamo demokratični način upravljanja organizacije, ki je na podlagi pravil in pravilnika zajamčen.

Kjer čujem take pritožbe, vem, da manjka logičnega mišljenja. Vsak ima samo en

glas. Glasujemo, toliko za in toliko proti, od soddločujočih torej zavisi, kateri predlog ali kateri sklep se uveljavi. Če pa torej dobi eden za svoj predlog večino, pa radi tega ni diktator, ampak je zmagal njegov predlog; važno je pač vselej to, da so sklepi vedno v skladu tudi z ideologijo organizacije.

Kje je torej tu posameznik in kako more lomiti vratove celoti, ako se tako pravilno dela.

Na to odgovorjam kratko, da samo tam, kjer je ali preveč lenobe ali pa preveč neodločnosti ali pa strah pred delom.

Kdor ima pa pojem, kaj je organizacija in demokracija v njej, ta ne bo nikdar podpiral osebnostne spore ali jih celo gojil, nikdar uganjal osebnosti in zavisti duševno jačim, delal bo na to, da se vse take pojave v kati zadušijo in odstranijo, da se goji resnična solidarnost in prijateljstvo med soddločevalci. Vsak član, vsak zaupnik in vsak vodilni funkcionar v naših organizacijah je vsemu spoštovanja vreden mož, ker je med nami, kajti kdor ni med nami, je proti nam.

Bolje je pač vedno imeti čim več prijateljev, kakor sovražnikov! Kjer je to vprašanje in bi se kdo čutil prizadetega, mu bom hvaličen, če tudi on tako lepo pove, kar bi smatral, da tu ni pravilno.

Jesenice, dne 30. julija 1929.

Jurij Jeram.

Seveda, je pač čas poletnih dopustov.

Savezni svet Sekcije težke železne industrije Jesenice je vložil na zahtevo delavstva na direkco K. I. D., da naj K. I. D. da do 10. julija odgovor »ja« ali »ne« radi zahteve enkratnega nabavnega prispevka. Na podlagi dopisa generalnega ravnatelja Noot-a pa se je potem sklenilo, da se še počaka na sejo upravnega sveta, ki se je imela vršiti meseca julija.

Knjige Cankarjeve družbe bodo lepše, nego so si ustanovniki ob početku mislili, kajti družba je dobila medtem originalne prispevke slovenskih pisateljev. Izšle bodo sledeče knjige, ki so že v tisku: Koledar s pestro vsebino in številnimi slikami, Angela Cerkevnikova socialna povest iz slovenskega življenja, »Daj nam danes naš vsakdanji kruh!«, Jacka Londona »Mož z brazgotino« v prevodu našega odličnega pesnika Tone Seliškara, dr. Lončarja znanstvena razprava »Kako je nastalo moderno delavsko vprašanje« in Filipa Uratnika zelo aktualna razprava »Izseljeniško gibanje in Slovenci«. Vse knjige bodo lepo opremljene. Tako bo Cankarjeva družba gotovo prekosila vse druge slovenske založbe. Tako se bo delavstvo uveljavilo tudi v literaturi — na prvem mestu. — Vsi mi, ki pa ne pišemo knjig, pa pridno zbirajmo člane! — Sodrug, pa, ki še niste člani, pristopajte!

Ko pa se je generalni ravnatelj Noot vrnil iz dopusta, je izjavil glavnemu zaupniku, da se vedno nima odločitve niti »za« niti, da se ne »da«, ter izjavil, da ne more gospodov dobiti skupaj, ker je pač čas poletnih dopustov.

Kadar delavstvo kaj zahteva, tedaj je seveda težko dobiti take gospode skupaj. Priprani smo pa, ako bi bilo to pozimi, bi gospod generalni ravnatelj tudi ne mogel spraviti gospodov skupaj, ker bi bili pač na zimskem dopustu. S takimi ljudmi je pač križ, ker so vedno v vsakem letnem času na dopustu, predvsem, ako delavstvo kaj tirja, tisto delavstvo, ki v najhujšem mrazu ali pa najhujši vročini nima nobenega odčaha, ki mora še nedelje žrtvovati za gospode, da so lahko v vseh letnih časih na dopustu.

Moti se vodstvo Kranjske industrijske družbe, ako si domišlja, da se bo organizirano delavstvo pustilo na tako neutemeljen način s takimi izgovori briskirati. Dovolj je tega zavlačevanja; če gospod generalni ravnatelj ne more spraviti gospodov iz dopustov na sejo, mu bomo pa mi pomagali, da bodo gospodje takoj našli časa tudi za nas.

Gospodje so menda maenja, da pri K. I. D. niso baš najslabše plače in se radi sklicujejo na Trbovlje, Westne in druge, češ, glejte, tam pa nič ne zahtevajo delavci, dasi so slabše plačani.

Gospodje, zakaj pa se ne sklicujete na tiste naše kovinarske obrate, v katerih imamo že uveljavljene tudi za delavce in delavke poletne dopuste, v katerih imamo boljše plače, kakor jih imamo pri KID. Motite se, ako mislite, da nas boste kakorkoli izenačili z najslabšimi, ker bomo znali braniti, kar skromnega imamo in neoziraje se na to, kako je pri kakemu Westnu ali Trboveljski, bomo stremeli za tem, da bomo mogli po človeško živeti, ker je delo pri nas pač vse težje kakor v tovarni, kjer se izdeluje gotov produkt, dočim smo mi v

glavnam polfabrikat, ki se drugod šele predelava.

Delavci Kranjske industrijske družbe, vsi, ki še niste organizirani, Vam velja povedati, da ste Vi glavni krivci, vi čakovci, da gospoda nima časa za nas. Če Kranjska industrijska družba po dolgih šestih letih ne more utrpjeti iz svoje bilance enega milijona dinarjev za nas delavce, ki šest let nismo niti fika dobili zboljšanja, tedaj je ipak pred polomom in je treba poklicati državo na pomoč, da prevzame to podjetje. Mi razumemo, da tudi za to našo akcijo viha svoj nos Zveza industrijev, toda tega se ne strašimo, uveljavili bomo svojo opravičeno zahtevo, pa bilo kakorkoli.

V vseh obratih imamo usidrano organizacijo in če ne bo drugače šlo, bomo enkrat naučili indiferentne delavce, kaj je organizacija, ki se bori samo za kruh in podjetje počili, da se je od časa do časa treba spomniti, da je delavstvo tista sila, ki daje temu podjetju vse, zdravje in življenje, za prožit.

Vsak izgovor je iluzoren od vseh, ki še niso organizirani, ponovno pa naj bo naglašeno, da so glavni krivci neorganizirani, da tega zahtevka še nimamo rešenega.

Največji parazit je neorganiziran delavec. Mi smo stanovska organizacija delojemalcev, kakor je stanovska organizacija delodajalcev (vsaj tako se imenujejo, dasi v resnici niso) Zveza industrijev, zato smo tudi mi organizirani, da branimo svoje golo življenje, da prodamo čim boljše svojo delovno silo in sram naj bo vsakega, ki ni organiziran, sram naj ga bo pred svojo družino in svojimi otroci ter pred javnostjo, če hoče ob poštenem izvrševanju dela posnemati psa v klečeplazstvu. Najslabši delavci so neorganizirani delavci za vsakega podjetnika. Organiziran delavec svoje delo točno in zanesljivo vrši, je tudi strokovnjak v svojem poklicu, neorganizirani klečeplazci pa so dostikrat ljudje, ki s slabo kvalifikacijo, s klečeplazenjem hočejo skrivati svojo nesposobnost za hrbtenice mojstrov in ravnateljev.

To smo smatrali potrebnim povedati zato, ker je veliko ljudi, ki hočejo izkoristiti zaupnike, jih poganjati v boj za sebe, sami pa čakajo za plotom, da bi potem

nice v naturi ne morejo nuditi. Zadruga je nabavila velik čudežni gramofon, ki tako čisto proizvaja glasove, da te zmoti in ne moreš verjeti, da je to gramofon, ker ti enkrat igra kot cela kapela na pihala, pa zopet pianissimo, kakor je pač komad na najnovejših električno posnetih ploščah.

Naš zadrudnik in poslovodja Kina-Radio, Tomo Sablatnik, skrbi po vseh svojih močeh čim bolj zadovoljiti vsestransko vso publiko z najboljšimi izbranimi filmi, kar se mu več ali manj vedno posreči, za kar je ves radosten in se mu obraz smeje, ker ima vedno nabito dvorano prijateljev lepih in umetniških filmov. V tem oziru imamo moza, ki mu gre po pravici vse priznanje; le tako naprej Tomo, v slogi je moč. Naročilo se je tudi zelo drag nov kinoaparati, ki ga je tudi Tomo naročil, kar nam bode gotovo še bolj popolnilo projekcije v kinu, brez katerega bi sedaj že res več Jeseničani ne mogli živeti, tako smo se ga navadili.

Tam v srednji dvorani pa včasih Janez Malenšek skuša ujeti na Radio kako prav lepo glasbo, včasih mu sicer malo zavrih, ali pa Baloh praktična, pa tudi Nande ga šarva, včasih pa Lojze vprašani pride od kje in lovi Budimpešto, ali pa Jeram pride in se jezi, da ni Dunaja; zato bomo pa sedaj tako uredili, da se bo Radio dvema poveril, ki ga bodeta upravljala in objavljala Radio-večere na tabli.

V gostilni pa nam Pepca že dolgo gospodari, pa tudi rada posluša Radio, posebno če od kje kedaj kakka flavta zapoje. Spomini na Judenburg ali kje je že sedaj Sigfrid s flavto.

V kuhinji pa se nam suče poslovodkinja Rotarijeva v vsej svoji zakonski udanosti in skrbi za lažne želodce, roke polne dela, da včasih ne ve, kje ima glavo, zraven pa še Filip včasih sitnari s svojo strogostjo, če se kaj ne zapiše.

Po stopnicah v pisarno jo pa maha Tonej, tajnik zadruga s težkimi koraki kot srednjeveški vojščak in kar zapiše, zapiše trdo, da drži; za njim jo primaha pa še Joža prav po gorjanski in izvleče iz ladna ameriški Journal ter vpiše v dobro ali v breme vse za kino Radio, jezi se pa, če mu Polde kaj posodi, ker mu mora potem vrniti.

Potem ti pa prideta še dva Francina, papirna črva, knjigovodja Zorman in Wergel in začeta obdelavati skonto, ter preštejeta vsa rebra gospodarstva zadruga in se kregata z Jeramom, kaj se še sme in kaj ne. Za tem pa pride Janez z razvidniško četo in vse prešnoša s Zugwitzom, Azmanom, Wolfom itd. in ko je vse premeto, jo pa mahnejo še na dobro kapljico, vsak za svoje seveda, samo Toneja ni mogoče zapeljati, da bi držal štrečno.

Tako se je razvijala in tako se razvija naša lokalna zadruga vedno lepše v napredek in veselje vsem nam.

Strokovna in gospodarske organizacije na Jesenicah so tako tesno zvezane v tem našem Delavskem domu, da pravzaprav ni nobene meje med temi; le eno bodo naši kovinarji s svojimi ženami še morali razumeti in sicer, da si bode vsak svoje potrebščine kril v naši konzumni zadrugi.

Vsak sodrug in sodružica danes vendar že razume uvaževati, kaj nam je Delavski dom na Jesenicah, kjer ima strokovna organizacija vsak dan priliko vzgajanja članstva. Kaj bi bila naša strokovna organizacija brez Delavskega doma? Kaj bi bila kulturna organizacija brez Delavskega doma in kaj bi bil Delavski dom brez teh dveh? Kje bi bili pa mi vsi skupaj, ako bi ne bilo Konzumnega društva za Slovenijo, ki je temelj vsega našega napredka? Bodi vsak pošten in priznaj to ne samo z besedo, ampak v dejanju.

Ko bomo torej praznovali desetletnico obstoja naše zadruga dne 18. avgusta, je treba, da čutimo z vsem tem; ne bomo pa pozabili ustanoviteljev te naše zadruga, ki jih bomo povabili na predvečer na članski zadrugi sestanek, dne 17. avgusta ob 8. uri zvečer.

Na predvečer pridite vsi člani zadrugi, ter prečitajte tozadavne posebne lepake te proslave.

Dne 18. avgusta, na nedeljo popoldan pa proizvajal kovinarska godba pred Delavskim domom promenadni koncert od pol 10. do pol 12. ure. Popoldan imamo pa veliko tombolo v korist fonda za gradnjo Javnega ljudskega kopališča s početkom ob 3. uri ob vsakem vremenu, zvečer se pa razvije ob večernem koncertu tudi splošna prosta zabava s plesom.

Kovinarji na Jesenicah, Javorniku in Dobravi, 18. avgust je naš slovesni dan, rezervirajte si ga, da se snidemo vsi v naši trdnjavi, v našem Delavskem domu na Savi.

Ko gledamo v bodočnost, vidimo, da se na Jesenicah prav pošteno trudijo tudi naši sosede, naprednjaki in klerikalci, ki bodo baš letos ob naši desetletnici dogradili vsak svoj dom, a gotovo ne z namenom, da bi bili vsled tega bolj enotni delavci na Jesenicah, ampak z namenom: divide et impera — deli in vladaj.

K stvari pa je treba pripomniti samo to, da mi gremo svojo pot na celi črti, naslanjajoč se na zveste zavedne sodruge in bomo gradili naprej. Že v avgustu ali začetkom septembra bomo imeli tudi izredni občni zbor, sicer najmlajše zadruga, toda po številu članstva največje — to je zadruga Stan in dom, katere bode tudi v kratkem času v velik ponos vsem kovinarjem K. I. D.

Samozvestno in s ponosom lahko gledamo v bodočnost, ki je tudi na Jesenicah naša. Kdor je proletar — stopi naj v par ...!

RUDARJI.

Škandalozne razmere v rudniku Hrastnik.

Naj zadene kogar hoče, ali zadeti mora.

Kjer ima alkohol in egoizem besedo, tam za zdravo pamet, človeka, ni mesta. To velja v ogromnem delu za hrastniške rudarje. Že stari strokovničarji pravijo, da hrastniški rudarji hirajo na tem zlu in da se še nobeni razredni strokovni organizaciji ni posrečilo priti temu zlu do jedra. Ja, niti sedanja Zveza rudarjev v zvezi s Strokovno komisijo, ki je mnogo žrtvovala za moralni in kulturni dvig tega delavstva, ni mogla in ne more uspeti. Hrastniškim rudarjem (so med njimi tudi častne izjeme) je alkohol več kakor vse drugo.

In posledice?

Danes se govori in sliši o balkanskih razmerah rudarjev v Srbiji itd. Ali na podlagi spodaj navedenega bomo ugotovili, da so prave balkanske razmere v slovenskem Hrastniku pri Trboveljski družbi in ne samo v Srbiji.

Evo konkretnih dokazov:

Po poročilu Glavne bratovske skladnice za leto 1928 so hrastniški rudarji — po številu 1104 — plačali samo na kaznih 69.315 dinarjev, med tem ko so rudarji v Trbovljah — 4138 po številu — plačali na kaznih 103.547 Din, a v Zagorju — 1106 rudarjev — samo 14.560 Din. Iz tega je razvidno, da hrastniški rudarji, ki se najhujše boje svoje edine prave razredne strokovne organizacije in ki pri vsaki priliki tarnajo, da ne morejo plačevati prispevkov za organizacijo, imajo za kazni dovolj denarja in smisla, da se znajo žrtvovati za svoje kazni in alkohol. To je posledica razredne nezavednosti.

In družba?

Trboveljska premogokopna družba pa se na podlagi dejanskega stanja duševnega nivoa tega delavstva vzpenja celo tako daleč v svojem socialnem čustvovanju do istega, da delavca, ki se pri delu ponesreči, še kaznuje po vrhu. Uvedla je nov sistem dela. Če n. pr. dobi delavec slabo delo v eni periodi, da mu sploh ni mogoče izvršiti zahtevane storitve, se ga pokliče v pisarno, kjer se mora lastnoročno podpisati, da bo v drugi periodi zahtevano storitev izvršil, ali v nasprotnem slučaju ima družba pravico odpustiti ga. Za dela na odkopih, progah, ki se med tednom ne morejo izvršiti vsled spravljaja premoga, a se morajo izvršiti v nedeljo, postavlja podjetje tako nizke akordne postavke, da zasluži rudar reci in beri 8—30 Din na šilt pri akordnem delu. Na to dobi 50% no doplačilo za nedeljsko delo, kar znaša 12—45 Din, namesto da bi kopač na gospodski dnini dobil 40 Din za šilt in 50%: 20 + 40 = 60 Din. Glede boleznij je pa zadeva ta, če rudar zboli in boluje nad 14 dni in nima še karenečne dobe 5 let, se ga kratkoma odpusti iz službe.

Pa pravijo »revolucionarji«, kaj nam treba organizacije, saj imamo zaupnike II. rud. skupine. Ja, če gleda zaupnik sam, da pride od sesalca v kurilnico, ker se tam boljše zasluži in če drug zaupnik postane od same revolucionarnosti strelni mojster in tretji zopet pritrjuje gospodom, da so rudarji res malomarni, potem ni čudno, če tak zaupniški aparat ne vidi krivic, ki se gode delavstvu tam, kjer je treba nastopiti, temveč gleda le, kako naj svojo lastno kožo reši, je samo ob sebi umevno, da ima družba popolnoma proste roke za izkoriščanje.

To smo danes napisali vsej delavski javnosti v ilustracijo, da ima vzgled na tem, kam pride delavstvo, ki je revolucionarno v frazah, močno v alkoholu, brez razredne zavednosti in najponižnejši hlapec kapitala.

Zahvala.

Podpisana Marija Ravnikar se tem potom najiskrenejše zahvaljujem vodstvu Zveze rudarjev Jugoslavije, podružnica v Zagorju, za izkazano požrtvovalnost, podporo in ureditev žalnega spreveda za mojim predragim, prerano v hladni grob odlišim soprogom, Ivanom Ravnikar.

Istotako tudi moja in mojega, sinčka srčna hvala vsem ostalim za obilno udeležbo na zadnji poti mojega moža.

V Zagorju, dne 26. julija 1929.

Marija Ravnikar.

Proslava 30 letnice Zveze rudarjev v Zagorju.

V nedeljo, dne 21. julija so organizirani rudarji v Zagorju obhajali 30letni jubilej svoje razredne strokovne organizacije. Pri tej priliki so zopet odločno pokazali, da je delavska razredna misel v Zagorju zdrava in da je ni sile, ki bi jo mogla zrušiti.

Proslava sama na sebi je, čeprav oblastno omejena, uspela nad vse lepo. Častna udeležba, nastop pevskih društev »Svoboda« iz Hrastnika in »Loški glas« iz Zagorja ob dekoraciji 10 jubilarov, slavnostni govor sodr. Kopača, pozdravni nagovor sodr. J. Arha in sodr. Jakomina v imenu Delavske zbornice ter zahvalni govor s. M. Čobala v imenu jubilarov so dali tej lepi proslavi izraz globoke proletarske vzajemnosti v borbi za zboljšanje sedanje oblike človeške družbe.

Ob tej priliki pa bodi izrečena iskrena zahvala vsem Zagorjanom in drugim, ki so s svojimi darovi mnogo pripomogli k bogatemu srečolovu na tej proslavi.

Član „Cankarjeve družbe“

bo vsak organiziran sodrug in sodružica. Zaupniki, ki ste dobili bloke, ali jih imate že izpolnjene? Pišite po druge. — Cankarjev spomenik postavimo veliki — zato bodite vsi člani.

SPLOŠNA DELAVSKA ZVEZA.

Lep uspeh organiziranega delavstva tovarne »Vulkan« v Kranju.

Mezdno gibanje v tovarni Vulkan je z lepim uspehom za tamkajšnje delavce zaključeno. Organizacija je dne 27. maja predložila podjetju spomenico za povišanje plač ter ureditev službenih odnosov in raznih socialnih in higijenskih zadev. Delavstvo je za svoje zahteve enotno vztrajalo; dne 23. julija je prišlo do glavne razprave, katero je sklicala na željo našega tajništva v Ljubljani Inšpekcija dela. Pri razpravi, katero je vodil g. inšpektor inž. Baraga, so sodelovali za Delavsko zbornico sodrug Kopač, obratna zaupnika Oman in Krč, delavstvo in njihove zahteve je zastopal tajnik ORSJ Jakomin.

Razprava, ki je bila dolgotrajna, se je zaostрила pri vprašanju akorda pri »prešah« ter bi se radi 5. »preše«, kjer zastopniki podjetja niso hoteli ustreči naši zahtevi, pogajanja skoro razbila in bi nedvomno prišlo do stavke. Delavski zastopniki so nedvomno stali na stališču, da je nujno potrebno zaslužek pri 5. »preši« izenačiti z zaslužkom pri drugih »prešah«, ki je znatno višji. Med opoldanskim odmorom so se zastopniki podjetja posvetovali in je generalni ravnatelj iz Dunaja uvidel upravičenost naše zahteve ter na izenačenje pristal. S tem je bil sporazum dosežen.

Delavcem in delavkam se zvišajo plače povečini za pol dinarja na uro. Nekaterim tudi več. Pri 5. »preši« se bo delavkam doplačevala razlika napram povprečnemu zaslužku pri drugih »prešah«. Zniža se odstotek za skvarjen material od 10 na 8%. Prenajanje modelov je moško delo, zato v bodoče ženskam tega ni potreba več prenašati. — Ostale službene odnose, kakor osemurni delovni čas, 50% no doplačilo za nadurno delo, § 1154 itd. ter higijenski in socialni predpisi se uredijo z delovnim redom. — O vsem tem je sklenjen pismen sporazum, kateri bo podpisan od strani podjetja, delavstva, organizacije, Delavske zbornice in Inšpekcije dela. Ta sporazum velja za delavstvo kakor kolektivna pogodba.

Delavstvo tovarne »Vulkan«, ki si je pred letom postavilo strokovno organizacijo, je na svoj prvi večji uspeh lahko ponosno. Oni bodo znali ceniti organizacijo, jo bodo pomnožili in povzdignili. Oni delavci, kateri bodo tudi dobili povišanje, pa še niso organizirani, naj vedo, da je njim to izvojevala organizacija; naj si ne pustite sramote, da se morajo drugi za nje boriti, sami pa čakajo križem rok (to so neorganizirani), sprejmejo pa uspehe drugih zelo radi. Sleherni delavec v tovarni »Vulkan« mora biti organiziran. Vsi za enega, eden za vse!

Podjetje se namerava modernizirati in razširiti. Mi to pozdravljamo. Prosehn podjetje je tudi naše dobro. Nam poštene plače in pošteno in pridno bomo delali še z večjim veseljem kakor dosedaj.

Vaš uspeh, ki ste ga kot organizirani dosegli, pa mora videti tudi stotine in stotine onih delavcev in delavk, ki v tekstilnih tovarnah v Kranju delajo za sramotno nizke plače ob dnevnem neprestanem šikaniranju in žaljenju njihovega človeškega dostojanstva.

Strokovna organizacija je edina v stanju, odpraviti vse krivice, ki se vam gode: le strokovna organizacija vam more izboljšati vaš težek položaj. Zato vsi na delo, da postavimo v Kranju v sleherni tovarni močno strokovno organizacijo Splošne delavske zveze Jugoslavije.

Podružnica Sladki vrh.

Pretečeni teden je bilo pri nas zborovanje, na katerem je poročal sodr. Dvoršak iz Maribora. Naša strokovna organizacija, ki se lepo razvija, bode gotovo delavstvu v njihovih težnjah in stremiljenju pomagala. Delavstvo mora v organizaciji pokazati vztrajnost, disciplino in požrtvovalnost. Ako bodo naši člani to znali dokazati, so karsnejši uspehi zagotovljeni.

V nedeljo, dne 18. t. m. se bode pri nas vršilo strokovno zborovanje, na katerem bo poročal tajnik Jakomin iz Ljubljane. Vse delavstvo naj se zborovanja udeleži, ker je dnevni red važen.

Požar, ki je prejšnji teden uničil skladišče in zaloge Sladkogorske papirnice, je prizadel mnogo škode. Sreča v nesreči je, da se je tovarno obvarovalo požara, ker bi s tem bilo gotovo tudi delavstvo močno prizadeto, ker bi za dalj časa prišlo ob zaslužek.

Tržič.

V tukajšnji predilnici in tkalnici je opaziti zadnje čase precej živahno vrvenje delavcev, kateri se momentano zelo zanimajo za organizacijo. To pa posebno zato, ker se zadnje čase zelo pritiska na delavstvo sploh s strani podjetja in gostovih mojstrov ter so sodrugi delavci prihitali v organizacijo zato, da jih ista zavaruje pred raznimi napadi in da jih vsestransko štiti.

Sodrugi delavci, le tako lepo naprej in videli boste, da uspehi ne bodo izostali. — Zato hitite vsi v organizacijo, da nam že vendar zasije solnce proletarske svobode, katerega si sleherni proletarec tako iskreno želi. Zato vsi v organizacijo!

Organiziran delavec.

Smrtna kosa.

V Splošni bolnici v Ljubljani je dne 6. t. m. umrla po dolgotrajni mučni bolezni sodružica Jerman. Bila je zvesta dolgoletna članica SDZJ ter po njeni izgubi ne žalujemo samo mi, temveč vse delavstvo, ki je poznalo to tiho, skromno proletarsko dušo. — Bodi ji blag spomin, domačim pa naše iskreno sožalje.

Podružnica Tržič.

Naš letni redni občni zbor je nad vse pričakovano dobro uspel. Tudi udeležba je bila zadovoljiva. Sicer nas bi moralo biti mnogo, mnogo več. — Občni zbor, ki se je vršil v Zadrudnem domu, je otvoril predsednik sodr. Kosmač, predložil dnevni red ter so se nato takoj podala poročila funkcionarjev. Za tem je v lepem poročilu zastopnik centrale tajnik Jakomin predložil položaj delavstva pri nas in drugod, stanje strokovnih organizacij in bližnje naloge, s katerimi morajo imeti strokovne organizacije posla v najbližji bodočnosti. Poročilo je nedvomno utrdilo marsikateriga, ki je nad samim seboj že obupal.

V odbor so bili izvoljeni naslednji sodrugi: predsednik Ivan Kosmač, podpredsednik Sulgaj Franc, tajnik Stacin Ignac, namestnik Ječ Alojz, blagajnik Pogačar Peter, namestnik Herman Mrak, Odborniki: Meglič Janez, Solar Alojz, Podrekar Franc, Perko, Zupan Ciril in Pintar Jože. Kontrola: Lotrič Anton in Hafner Janez.

Podružnica, ki v zadnjem času agilno deluje in narašča, bode pod vodstvom novega odbora izvršila vse one važne naloge, katere so se na občnem zboru sklenile, zlasti pa, da dvigne moč organizacije na ono višino, da bode v ponos zavednim tržiškim sodrugom, delavstvu drugih krajev pa za vzgled.

Trbovlje! Cankarjeva družba opaža, da ste se zganili. Rudarji, mnogo Vas je, naj Vas bo mnogo tudi v Cankarjevi družbi!

Živilci.

Pekovski pomočniki.

S ponovno Uredbo o odpiranju in zapiranju trgovin in obratov in o delovnem času, izdano od ministrstva socialne politike v sporazumu z ministrstvom trgovine in obrti, smo pekovski pomočniki izgubili zakonit osemurnik. Uvrščeni smo med stroke, za katere je določen deseturnik. Že sedaj, ko je veljal tudi za nas osemurnik, se je isti kršil in se je delalo ponekod devet do deset ur dnevno, kar je seveda povečevalo brezposelnost; sedaj pa bode pekovski mojstri svoje delavce še bolj izkoriščali v pogledu delovnega časa, s čemur se bo že itak velika brezposelnost še bolj razširila.

Delodajalci zahtevajo podaljšanje delovnega časa, sklicujoč se na »gospodarsko krizo«, katero pa rešili s tem nikdar ne bodo. Bodo li brezposelni delavci podprli obrt in trgovino? Specijelno za pekovsko stroko pa je podaljšanje delovnega časa velika krivica nad pekovskimi delavci in obenem skrajno nevarno za vse konzumente. Delo v pekovski obrti se vrši predvsem ponoči in je po naravi nepretrgano, t. j. brez daljšega odmora v vročini do 40 stopinj. Kakšno more biti zdravstveno stanje slabo plačanega, zganarane pekovskega pomočnika?

Dokazano je, da je 15% pekovskih delavcev več ali manj tuberkuloznih! Se bo li s podaljšanjem delovnega časa jetičnost zmanjšala? Bodo li konzumenti pri podaljšanju delovnega časa lahko računali z večjo čistoto zmučenih delavcev?

Gospodje, podaljšanje delovnega časa za pekovsko stroko ni le vprašanje dela na eni in profita na drugi strani, temveč je to važno za vse konzumente, kateri bodo prej ali slej čutili obenem z delavci posledice izkoriščanja.

Dolžnost pekovskih pomočnikov je, da se pripravijo in skušajo obdržati to, kar smo si s težavo priborili. V interesu konzumentov pa je, da pri tem podprejo delavce.

Sedaj je čas, ko je treba pekovskim pomočnikom znati, da je treba stati za obrambo samega sebe kakor eden. Zato v organizacijo vsi!

Živilci, kdor še ni član Cankarjeve družbe, naj takoj pristopi. Xnjige se že tiskajo.

LESNI DELAVCI.

Maribor.

Dne 8. m. m. smo imeli svoj članski sešatek, kateri je bil povojno obiskan, vendar smo pogrešali nebroj mladih članov. V debati o položaju v naši organizaciji se je tudi poročalo, da gg. Murko in Tkalc nikakor nečeta plačevati svojih prispevkov za organizacijo, dasiravno uživata njene ugodnosti. Prvi spravlja svoje prispevke v »štorkl« in bo hodil v slučaju boleznij ali stavke tja po nje. Drugi pa je vprašal svojega mojstra, ako mora biti organiziran. To izgleda ravno tako, če bi tat vprašal trgovca, če sme pri njemu krasti. Članstvo je enodušno sklenilo, da se jih bo preziralo in izogibalo.

Referent Delavske zbornice sodr. Čeh, kateri se je sestanka tudi udeležil, je v obširnem referatu poročal o pomenu strokovne organizacije, posebno sedaj, ko se mojstrom cedijo sline po 10 urnem delovniku. Pozival je navzoče, da gredo pridno z agitacijo na delo in pripeljejo še vse neorganizirane člane, posebno mlade v organizacijo. Starejši člani morajo skrbeti za

naraščaj. Da se bo tudi mladina zavedala, da ima pravico do ljudem primernega življenja. Omenil je še to, da med tistimi, ki čitalnico in knjižnico nič ne posejajo, so tudi krojači in da je to znak duševne zaostalosti, kar pa priporoča, da se popravi.

Nadalje se je sklenilo, da se naj skliče občni zbor pomočniškega zbora zadrugge, kateri se ni vršil že polna tri leta. Občni zbor naj se vrši dne 15. t. m. v dvorani hotela Halbwild. Pristop imajo vsi pomočniki krojači, krznarji, šivilje, modisti, sploh vsi, kateri spadajo pod zadrugo krojačev in sorodnih strok. Potrebno je, da pridemo enkrat skupaj vsi organizirani in neorganizirani tudi z našimi mojstri in si povemo, kje nas čevleži žuli in kdo je kriv našega slabega položaja.

OBLAČILNI DELAVCI.

Sodrugi, pozor!

Vsi, kateri so brezposelni, naj se vedno javijo pri blagajniku, ker drugače ne bodo imeli pravice do brezposelne podpore. Ko postane član brezposeln, naj prošl mojstra, da mu izstavi potrdilo o brezposelnosti. S tem potrdilom pridite k organizaciji in ona bo napravila nadaljne korake, da boste imeli pravico do brezposelne podpore pri Borzi dela. Kdor je pristojen v Ljubljano, ima še pravico do brezposelne podpore pri mestni občini ljubljanski. Sodrugi, izkoristite, kar Vam pripada!

X. kongres krojačev Avstrije.

Dne 29. VI. 1929 je bil v lastnem domu na Dunaju odprt X. kongres avstrijskih krojačev. Kongresa so se udeležili poleg delegatov še razni zastopniki bratskih organizacij iz Danske, Češkoslovaške in Nemčije. Zastopan je bil tudi tajnik Internacionalne oblačilnih delavcev Van der Heeg iz Amsterdamu.

Organizacija šteje 47 podružnic z 7631 člani. Samo na Dunaju je 30 podružnic z 7041 člani. Med člani je tudi 442 vajencev in je organizacija posebno veliko pažnjo polagala na vajeniško vprašanje, o čemur bomo v eni prihodnji številki natančneje poročali. Poročila so se podala za triletno poslovno dobo 1925—28. Tarife so se po nekaterih krajih zvišale kljub skrajno slabi konjunkturi in je bilo pri mezdnem gibanju udeleženo 3163 oseb.

Posebno važna točka dnevnega reda je bila organizacija kosovnih mojstrov. To so mojstri, kateri delajo na svojem domu za večje tvrdke ter zaposlujejo tudi pomočnike. Nekateri mojstri bi se radi strokovno organizirali, ker se tudi oni počutijo materijelno prizadeti od posameznih tvrdk. Kongres pozdravlja stremiljenje kosovnih mojstrov za pristop v strokovno organizacijo, vendar je mnenja, da kosovski mojstri ne morejo biti skupno s pomočniki v eni organizaciji ter jim priporoča ustanovitev lastne organizacije, katera bi paralelno korakala z organizacijo pomočnikov za zboljšanje plač in delovnih ugodnosti. Ker sta mojster kakor pomočnik isto tako izkoriščana od posameznih magnatov oblačilne industrije. Tudi pri nas je to vprašanje še odprto in ga bo treba z resnostjo načeti in izpeljati.

Kongres je tudi zvišal članske prispevke in temu primerno reguliral podpore, na novo pa upeljal podpore za starost in invalidnost. Kongres je tudi sklenil, da se organizacija postavi na širšo podlago in bo sedaj organizirala tudi izdelovalke perila, krznarje, klobučarje in druge sorodne obrti.

Izvolil se je novi odbor z malo izpremembo, s sodr. Schmitka na čelu. Drugi dan pa se je vršil izlet krojaških vajencev v dunajski gozd — 500 po številu — katerega so se udeležili tudi delegati in gostje.

Kongres češkoslovaške oblačilne zveze.

V dneh 6. in 7. julija se je vršil kongres češkoslovaške oblačilne zveze, v kateri so včlanjeni krojači, izdelovalci perila in razne sorodne obrti. Kongres se je vršil letos prvič izven sedeža zveze Prage, namreč v Prošnic na Moravskem, kraju, kjer je najmočnejša organizacija in tudi sedež največje oblačilne industrije. Prošnic sam ima 33.000 prebivalcev, a njegova oblačilna industrija, izdelovanje moških in deških oblek kakor tudi tvornice perila zaposlujejo v mestu in tudi daleč po deželi skupno 22.000 ljudi. Delo se prvo izdeluje v tovarni, a izgotavljajo ga ženske in otroci na domu. V letu 1927 je bilo izdelanega blaga za 391.410.963 Kč ali za 653.570.417 Din. Od tega se je izvozilo največ na Dansko, 14.44 odstotkov. V Prošnicu je 131 podjetij, katera izdelujejo moško in otroško konfekcijo ter zaposlujejo okoli 3300 krojačev in okoli 1900 žensk na domu, med katerimi je pa tudi nekaj kosovnih mojstrov. V otroški konfekciji posebej je zaposlenih 100 krojačev in 250 žensk. Damska konfekcija obsega 16 tovarn in ima 350 krojačev in več žensk. Samo pri krojačevalec je v tovarnah 320. Plačilni in delovni pogoji so urejeni potom kolektivnih pogodb in nobeno tako podjetje ne sme sprejeti nobenega neorganiziranega delavca v delo. Vendar je dotok delavcev na domu tako velik, da podjetja v mnogih slučajih kršijo delovno pogodbo.

Kongresa se je udeležilo tudi več inozemskih delegatov. Poročila so se podala za leta 1926—28. Podpor je bilo izdanih 386.000 Kč. Premoženja ima zveza 600.000 Kč. Pri mezdnih gibanjih je bilo prizadetih 24.172 oseb in jih je izmed teh 3355 doseglo svoje izboljšanje s stavko. Plače so se povišale povprečno za 12 odstotkov.

Pri volitvi uprave je bila izvoljena ponovno stara s sodr. Karl Folgerjem na čelu, kateri je tudi član naše Internacionalne. Kongres se je bavil tudi s socialno zakonodajo in je o tem referiral član, narodni poslanec sodr. Tayerle. Po kongresu pa so se inozemski delegati z mnogimi drugimi ogledali posamezne tovarne konfekcije.

Velika stavka v New Yorku.

V torek 2. julija je v damski konfekcijski industriji v New Yorku izbruhnila velika stavka, v katero je stopilo 20.000 krojačev in krojačic. Gre namreč za sklenitev nove tarifne pogodbe, ker je stara potekla, posebno za povečanje plač, skrajšanje delovnega časa, ustanovitev fonda za brezposelnost. Stavko vodi Ladis Garment Worker Union, katera je priključena naši Internacionali. Dne 16. julija so se vršila pogajanja z organiziranimi podjetji in se je sklenil sporazum ter je 20.000 delavcev in delavk že pričelo z delom. Za 10.000 delavcev pa se vodijo še pregovori z neorganiziranimi podjetji in je upanje, da se tudi tukaj pogajanja ugodno končajo. Zveza oblačilnih delavcev Nemčije je za to stavko votirala iz svoje blagajne 5000 dolarjev in sicer v zahvalo, ker je tudi ona prejela podporo iz Amerike v času inflacijske dobe. — Živela solidarnost!

STROJNIKI IN KURJAČI.**Strojniki.**

Dne 4. avgusta dopoldne se je vršil redni občni zbor društva strojnikov in kurjačev za Slovenijo, ki je bil prav dobro obiskam in ki je potekel prilično tako-le:

Občni zbor je otvoril predsednik sodr. Škerlj, ki je navzoče v lepih, zbranih besedah pozdravil in orisal delovanje v preteklem letu. Nato je podal tajniško poročilo s. Nace Mihevc. Govoril je o zaprekah, ki so se dostikrat pojavile v delovanju za organizacijo, za katere pa upa, da so likvidirane in odstranjene; treba je le še energičnega dela za nadaljni razvoj organizacije. Društvo je prejelo 94 dopisov, odposlalo jih je pa 134. Intervencij je bilo 6, od teh pet s popolnim, a 1 z delnim uspehom. Obrtno sodišče je razpravljalo v štirih zadevah z uspehom, tri zadeve so pa še viseče, ker jih mora Inšpekcija dela prej preizkusiti. Na ministrstva so bile vložene tri vloge in sicer na ministrskega predsednika, ministra za trgovino in obrt in ministra za socialno politiko. Na oblastni komisariat dve vlogi, ki so bile povoljno rešene.

Nato je s. Mihevc predlog, ki se je glasil v tem smislu, da naj se društvo za Slovenijo likvidira in raztegne na celo državo ter spoji z organizacijo »Metalskih radnikov«. S. Mihevc je ta predlog utemeljeval z daljšim govorom in prepričal strojnike o potrebi preureditve organizacije. K tej debati se je oglasilo več sodrugov in sicer ss. Škerlj, Simončič, Bevk, Kavčič in drugi. Sklenilo se je, da ima novo izvoljeni odbor to v primerem času izvesti in nato sklicati sestanek, ko bodo za to dani pogoji. Nato je s. Mihevc sporočil, da je oblastni komisar nakazal društvu 2500 Din za tečaj višjih strojnikov, kar pa seveda za vsota še izdaleka ne zadostuje, da bi se zmogla vršiti ekscurzija v inozemstvo. Zato se bo ekscurzija vršila doma, dasiravno pri nas niso dani pogoji za to, ker naša domača industrija nima onih strojev, ki so za to šolanje potrebni.

Ko je s. Bevk podal blagajniško poročilo, je bil na to izvoljen nov odbor in sicer: Škerlj predsednik, Mihevc tajnik, Oblak blagajnik, odborniki pa: Toni, Habjan, Samer, Beve, Logar in Karl Novak. Predsednik je nato z apelom na bodoče delo zaključil zborovanje.

MONOPOLCI.**Novi pravilnik v tobačnih tovarnah.**

Dne 1. aprila l. l. je stopil v veljavo novi pravilnik o delavskih kategorijah in plačilnem sistemu v tobačnih tovarnah. Delavci monopolskih podjetij so zelo nezadovoljni, ker se je z novim pravilnikom njihov poleg tega že težek položaj še poslabšal. Delavstvo je poslalo brzojavne ministrstvu financ, socialne politike in narodnega zdravja ter monopolski upravi, v katerih zahteva, da se pravilnik ne uveljavi in da se skliče anketa. Centralnemu tajništvu Delavskih zbornic je poslana predstavka, v kateri so navedene vse važnejše odredbe novega pravilnika, ki poslabšujejo položaj delavstva ter se opozarja na to, da so bile dosedanje odredbe prikladnejše.

Prej se je zaslužek gibal od 25 do 45 Din dnevno in velik del delavstva je imel izplačilne dneve dekadno. Sedaj bo zaslužek mnogo manjši in se bo izplačevalo samo za tiste dneve, katere se dela (v nedeljo in praznikih ni treba jesti), ker delavci tretje kategorije ne morejo postati mesečarji. Dosedaj so delavci lahko minimalni zaslužek povečali z večjim količnikom produkcije in tako zaslužili na dan 40—45 Din.

Po novem pravilniku se dele delavci v štiri kategorije in vsaka kategorija ima štiri stopnje. Največji del delavcev, ki so imeli prej zgoraj navedene mezde (do 45 Din), je sedaj v 3. kategoriji, za katero je minimalna osnovna meza 10 Din (1 do 5 let službe, 1. stopnja), a maksimalna 18 Din (35 do 40 let službe, 8. stopnja) dnevno. Za nove delavce-ke je določen rok za učenje 8 tednov. Za ta čas dobivajo samo 75 odstotkov od določene minimalne dnevnice. Ali

ne ve se, kako dolgo mora ta rok izučenja trajati. Lahko se vleče cela leta.

Po tem pravilniku dobi torej lahko delavec po 35. letih največ 34 Din dnevno.

Pravilnik predvideva tudi sledeče dodatke: začasne, rodbinske in delovne. Ali ti dodatki za večino nimajo pomena. Delovni dodatek dobiva tisti delavec, ki položi predpisani izpit ter tisti kvalificirani delavec, katerega podjetje potrebuje. A največji dnevni zaslužek 1. kategorije ni dovolj, da doseže mezdo, ki jo je tak delavec imel v privatni službi. Začasni dodatek dobivajo tisti stari delavci, ki bi po novem pravilniku imeli manjši zaslužek, nego so imeli pred pravilnikom, t. j. treba nadomestiti razliko v zaslužku.

Po določenih pravilnika delavci, ki delajo za akordno premijo, ne smejo dobivati tega dodatka.

trebnega minimuma, pa jim je zato dnevnicca od prejšnjih višjih zaslužkov znižana na 17 Din dnevno.

Strokovna komisija je zoper ta pravilnik vložila pritožbo na Delavsko zbornico in zahtevala, da se ukrenejo potrebni koraki proti takemu pravilniku. Centralno tajništvo Del. zbornic je vložilo na ministrstvo socialne politike in ministrstvo financ ter na upravo državnih monopolov predstave z zahtevo:

1. da se odgodi stopanje Pravilnika v veljavo;

2. da se skliče anketa delavcev in delavk monopolskih podjetij za spremembo in izboljšanje pravilnika;

3. da se novi pravilnik, predno se sankcionira, dostavi delavskim strokovnim organizacijam in Delavskim zbornicam v pregled, kakor to določa zakon.

K temu dodamo še to: Če se delavstvo tobačnih tovarn, posebno v

nopolsko delavstvo, zaposleno v tobačni tovarni v Ljubljani, poslalo že nebroj resolucij. V teh resolucijah je bilo točno in stvarno dokazano, da to delavstvo za svoje delo, ki ga izvršuje v prid države, dobesedno strada.

Zahtevali smo, prosili smo, da se izdelajo z ozirom na novi položaj v novi državi, tako tudi z ozirom na veliko draginjo, novi pravilniki in sicer:

1. Pravilnik o redu in radu. (Tovarniški red.)

2. Pravilnik o kategorijah in plačnem sistemu.

3. Pravilnik o penzijah.

Z obžalovanjem konstatiramo, da smo dobili pravilnik o redu in radu z dne 15. VI. 1926, ki pa je naš že itak slab položaj še bolj poslabšal. Nato smo dobili dne 1. aprila 1929 pravilnik o kategorijah in plačnem sistemu, ki nam je donesel položaj, v katerem to delavstvo absolutno ne more več živeti.

Namesto, da bi bila pravilnika taka, da bi vsaj deloma zboljšala naš položaj, sta za ogromno večino delavstva naravnost uničujoča. Mi smo v svojih resolucijah zadnjih šest let nešteto krat jasno dokazali, da hočemo delati in tudi od dela svojih rok živeti. Mi smo dokazali, da delavec pri tej draginji s to mizerno plačo ne more živeti sebe in svoje družine. Mi smo v naši resoluciji meseca novembra 1926 dokazali, da znaša primanjkljaj dnevno od minimalno Din 6.94 do Din 60.28 na osebo.

Dosedaj smo našli vedno in povsod pri vseh merodajnih činiteljih gluha ušesa. Zato se ponovno obračamo na gornji naslov s prošnjo in zahtevo, da se naš položaj gmotno izboljša in sicer na eksistenčni minimum, ki znaša danes v Ljubljani 43.08 Din dnevno.

Razume se, da je to najnižja plača in se stopnjama viša. Delavstvo tobačnih tovarn stavi tozadevne predloge in prosi, da se jih nujno upošteva:

1. Da se revidira pravilnik o redu in radu.

2. Da se revidira pravilnik o delavskih kategorijah in plačnem sistemu.

3. Da stopi v veljavo novi pravilnik o penzijah.

4. Predno se začne na tem delati, zahtevamo, da se skliče anketa, ki naj določi in uredi vse gori navedeno.

5. Anketa naj sestoji iz članov samostojne monopolne uprave iz v to pristojnih ministrstev na eni strani in iz centralnega tajništva Delavskih zbornic, pokrajinskih Delavskih zbornic, Saveza monopolskih radnikov-ca Jugoslavije in končno iz vsake tobačne tovarne po številu zaposlenega delavstva od 1 do 3 delegatov iz vrst delavstva, katere določijo strokovne organizacije, odnosno kjer teh ni, delavski zaupniki.

To so naše zahteve, od katerih ne odstopimo in prosimo, da se jih v najkrajšem času upošteva in v polnem obsegu upošteva.

HOTELSKI, KAVARNIŠKI IN GOSTILNIŠKI USLUŽBENCI.**Naši predlogi k odpiranju in zapiranju trgovin in obratov.**

Ker se na delavstvo naše stroke, t. j. uslužbenice hotelskih, kavarniških in gostilniških nameščencev vedno gleda kot na ljudi, ki naj delajo v korist delodajalca tudi 24 ur neprestano, je naša organizacija poslala velikemu županu ljubljanske in mariborske oblasti sledeči predlog, ki se naj upošteva pri uredbi o zapiranju in odpiranju trgovin in obratov:

Podpisani stavimo k »Uredbi o odpiranju in zapiranju trgovinskih in obrtnih obratov« in o delovnem času pomožnega osebja (objavl. v Uradnem listu št. 66. z dne 3. junija 1929) naslednje predloge:

1. Vsled velike nezaposlenosti v hotelskih, kavarniških in gostilniških obratih naj se uredi delovni čas pomožnega osebja tako, da traja 8 ur dnevno. Kjer so pa naši obrati odprti 16 ali več ur dnevno, naj se upeljeta dve, oziroma 3 izmene osebja.

2. V smislu zakona o zaščiti delavcev §§ 17, 18, 19, 20 naj se zaposlitev mladostnih in ženskih delovnih moči zabrani.

3. Pomožnemu osebju, zaposlenem v omenjenih podjetjih, naj se zaskura vsak teden 36 ur nepretrganega počitka.

Še neorganiziranim pa kličemo: Da se upošteva in izvaja naša zahteva, je odvisno pač največ od nas samih. Če bomo trdno in vsi organizirani, se bo moral upoštevati osemurnik in morale določiti izmene.

• Zato ne čakajte! V organizacijo!

RAZNO.**Poslovanje Borze dela v letu 1928.**

(Po podatkih Centralne borze dela.)

Koncem leta 1927 je preostalo 2259 moških, 522 žensk, vseh skupaj 2781 oseb. Tekom leta 1928 prijavljeno 125.730 moških, 13.652 žensk, skupno 139.382 oseb. Tekom l. 1928 je bilo ponujeno delo 32.590 moškim, 4994 ženskam, skupno 37.584 oseb. Posredovanja so bila izvršena pri 22.110 moških, 3591 ženskah, skupno pri 25.701 oseb. Tekom leta 1928 odpadlo 87.240 moških, 9521 žensk, skupno 106.761 oseb. Koncem leta 1928 ostalo nezaposlenih 8639

Neorganiziranim!**Kdo je najbolj radoveden**

ako se podpisuje nova tarfina pogodba, ki jo je izvajala organizacija?

Vsi, ki organizacije nočejo poznati.**Kdo se najbolj nesramno obnaša,**

samo da bi kaj izvedel in izvohal, akoravno nima pravice za vedeti?

Neorganizirani,

ki hoče z zvijačo in hinavščino zvedeti od svojih organiziranih kolegov kaka taka pogajanja in če bo kaj dobil.

Kdo zna največ in najbolj lažljivo kritizirati organizacije?

Tisti, ki ni organiziran, a rad uživa uspehe organiziranih.

Kdo kaže najbolj stisnjene pesti, ko ga nikdo ne vidi in je najbolj bojevit, ko sedi pri alkoholu?

Tisti, ki mu je organizacija preveč disciplinirana.

Kdo prosjači na najbolj nečasten način,

ako zgubi službo, ali pa se mu kaj drugače primeri?

Tisti, ki organizacijo prej ni hotel poznati,

a sedaj, ko se mu je nekaj prigodilo, beži k organizaciji in zahteva, naj mu pomaga. V nagrado obljublja, da se bo organiziral.

Kdo pomaga delodajalcem

v boju proti delavcem in proti njihovim upravičenim zahtevam?

Neorganizirani,

ki s svojo neorganiziranostjo slabe bojovno delavsko fronto in nočejo tvegati niti svojih moči, niti denarja v obliki članarine, da bi podkrepili delavske zahteve.

Na koga se vedno radi sklicujejo delodajalci?

govoreči, da je delavstvo po velikih večini zadovoljno, samo nekaj prekucuhov je nezadovoljnih?

Na neorganizirane,

ki radi uživajo uspehe organiziranih, nočejo pa tvegati ničesar.

Zato je potreba in dolžnost vsakega organiziranega, da neorganizirane pripelje v organizacijo.

Napredovanje v višjo stopnjo se ne vrši avtomatično, nego po oceni, katero podpisuje ravnatelj ali njegov zastopnik (namestnik). Kdor dobi oceno »slabo«, ki ustavlja napredovanje na leto dni, lahko vloži pritožbo na upravo državnih monopolov.

Akordni sistem se ukinja in se upelje sistem dnevnic z akordno premijo. Dokler se je preje dnevnicca lahko povečala po količini produkcije, je sedaj predvidena minimalna dnevna produkcija na 8 urnik. Ako kdo naredi manje, kot je določeno za minimalno produkcijo, mora tekom meseca to popraviti in doseči minimum, ako ne, se ga odpusti.

Sistem akordne premije je za delavstvo zelo škodljiv. Delo je zelo naporno, a delo za premijo se plača mnogo slabše kakor za normalno delo. Že sedaj so poročila, ki dokazujejo, da delavke, ki delajo v podjetju že nad dve leti, ne morejo doseči po-

Ljubljani, ne organizira kakor eden v močno strokovno organizacijo, je ves trud zaman. Gospoda da samo toliko, kolikor se jo primora. Zato, tobačni delavci in delavke: Vsi v zvezo monopolskih delavcev!

Zahteve tobačnega delavstva.

Kakor je razvidno iz zgoraj objavljenega pregleda o težnjah tobačnega delavstva, je položaj tak, da delavstvo tega ne more več prenašati. Zato je tobačno delavstvo v Ljubljani svoje zahteve, ki jih je sprejelo na shodu 20. junija 1929, zopet poslalo na merodajna mesta. Resolucija se glasi:

Tobačno delavstvo je na svojem shodu dne 20. junija 1929 sklenilo naslednjo resolucijo:

Samostojni monopolski upravi kakor tudi ministrstvu financ, ministrstvu socialne politike, predsedstvu bivše Narodne skupščine, vsem poslanskim klubom in velikemu županstvu ljubljanske oblasti je mo-

moških, 1062 žensk, skupno 9701 oseb.

Podpor je bilo v l. 1928 izdanih: Rednih 1.482.408.75 Din in sicer: 12.310 moškim in 2041 ženskam, skupno 14.351 osebam. Izrednih podpor 157.105 Din: 1560 moškim, 116 ženskam, skupno 1726 osebam. Popotnih podpor 205.197.55 Din: 2319 moškim, 206 ženskam, skupno 2525 osebam. Kart za polovično vožnjo se je izdalo za 5.051.693.59 Din in sicer 67.910 moškim, 6602 ženskam, skupno 74.512 osebam. V naturi 50.915.50 Din: 6737 moškim, 70 ženskam, skupno 6807 osebam. Skupaj se je izdalo 99.921 osebam (90.836 moškim, 9085 ženskam) 6.948.120.39 dinarjev.

Diktatura trustov in koncernov.

V kapitalističnem konkurenčnem boju sta mogoči samo dve poti: ali se mora nasprotnik uničiti ali pa se morajo tekmeči združiti v interesno skupnost. Poslednjo pot sta pred kratkim izbrali obe največji skupini petrolejskih producentov: angleško-holandski petrolejski trust in ameriški petrolejski industriji. Prvi glavni cilj novega kapitalističnega združenja je znižanje petrolejske proizvodnje, da na umeten način preprečijo nadaljnje padanje cen petroleja in omogočijo nadaljnje roparsko izkoriščanje petrolejskih vrelcev. Samo v Ameriki bodo znižali proizvodnjo za 170 tisoč sodov dnevno. Ravno tako se zniža petrolejska proizvodnja v Mehiki, Venezueli in v drugih petrolejskih pokrajinah, ki jih nadzoruje angleški petrolejski koncern. Ustanoviti nameravajo mesto svetovnega petrolejskega diktatorja in po vsem svetu omejiti petrolejsko produkcijo. Kdor bi se temu načrtu ne hotel pokoriti, ga bodo enostavno odstranili. Kakšnih sredstev se utegnejo kapitalisti pri tem poslužiti, kaže naslednji primer:

Velika cementna tovarna Hünziker d. d. v Oltenu v Švici, ki izdeluje iz cementa predvsem trdo kamene in cevi, je od cementnega sindikata že leta zahtevala, naj ji dobavi čisti cement. Cement namreč, ki ga dobavlja sindikat, je pomešan z zmetim apnencem, žlindro in kremenovcem; trpežnost cementnih izdelkov, posebno cevi, je vsled tega znatno manjša. Škodo, ki jo zaradi slabih cevi trpi samo kmetijstvo, cenijo na več milijonov frankov letno. Ker je sindikat odklonil dobavo čistega cementa, je tovarna Hünziker nameravala ustanoviti lastno cementarno. Za kazen je cementni trust sklenil tovarno uničiti. Najprej so ji ustavili vsako dobavo cementa; razen tega pa hočejo ustanoviti 3—4 nove cementne tovarne, ki naj prodajajo po tako nizkih cenah, da tovarno Hünziker s konkurenco ubijejo. Vsakemu stavbeniku, ki se obveže, da cevi ne bo naročal pri tvrdki Hünziker, se dovolijo posebno nizke cene in vrhu tega dobi premijo; ravno tako uživajo velike ugodnosti transportna podjetja, ki se obvežejo, da ne bodo prevzemala v prevoz od tvrdke Hünziker nobene blaga. Glavni vzrok za tako nezasišano postopanje je v tem, da tvrdka Hünziker ne pripada cementnemu koncernu in prodaja svoje izdelke po znatno nižjih cenah.

Obrtno in trgovsko nadaljevalno šolstvo.

Kakor posnemamo iz poročila insp. M. Presla, objavljenega v »Trg. listu«, imamo v ljublj. oblasti 1928-29 obrtnih in nadaljevalnih šol 51 s 184 razredi, 4890 učenci in 300 učitelji.

Porazdelitev kaže tale tabela:

	šol	razred.	učencev	učitelj.
obče obrtne	34	105	2801	180
strok. obrtne	7	56	1656	78
trgov. grem.	10	23	433	42

Število šol stalno narašča; vsled nezadostnih dotacij pa so se tekom let posamezne šole ukinjale, pa zopet otvarjale. Obisk pouka in disciplina sta po vseh šolah zadovoljiva. Obrtništvo kaže vedno več razumevanja za svoje šolstvo, posebno pohvalno pa je omeniti, da trgovski gremij, na čelu z gremijem Ljubljana, skrbi za izobrazbo svojega naraščaja.

Izdatki za vse nadaljevalno šolstvo v ljublj. oblasti znašajo 1.332.000 Din; od tega odpade na obrtno šolstvo v Ljubljani 444.000 Din, na deželi 675.000 Din, na trgovsko nadaljevalno šolstvo (gremijalne šole) pa 213.000 Din.

Imamo pa še vedno dovolj krajev z velikim številom vajencev, pa brez obrtno-nadaljevalnih sol, tako v Boh. Bistrici, Litiji, Mokronogu, Mostah, Radečah, Rajhenburgu, Semiču, Šmartnem, Sodražici, Vel. Laščah, Železnikih, Žužemberku in Polhovem gradu, kjer je od 20 do 40 vajencev.

Za mednarodno nadzorstvo nad karteli.

Pri Društvu narodov v Ženevi se je l. 1927 ustanovil posvetovalni gospodarski odbor, ki ima nalogo, da nadzoruje izvajanje sklepov prve mednarodne gospodarske konference. L. Jouhaux, zastopnik delavstva na nedavni seji tega odbora, ugotavlja, da odbor kljub dobri volji ni kos svoji nalogi. Tako se še vedno ni uredila kontrola nad delovanjem mednarodnih kartelov, ki se razvijajo na škodo splošnosti. Na prvi svetovni gospodarski konferenci se je izreklo mnenje, da predstavljajo karteli eno stran racionalizacije in da pospešujejo organizacijo produkcije in znižanje cen. »To je mogoče« — pravi Jouhaux — »in celo moralo bi tako biti. Toda izkušnja kaže, da v karteliranih industrijah cene niso padle, marveč nasprotno še zrasle. Če premotrimo položaj, vidimo, da tem interesnim zvezam ni glavni cilj razvoj produkcije, marveč obvladovanje trga. To se je zgodilo, ker nad igro kapitalističnih sil ni nobenega nadzorstva.«

Produkcija premoga.

V mesecu marcu t. l. je znašala produkcija premoga v naši državi 485.000 ton napram 400.000 tonami v januarju t. l. in 489.000 v februarju t. l. Od produkcije v marcu odpade na Slovenijo 200.000 ton.

Skupno je znašala v prvih treh mesecih t. l. produkcija premoga 1.374.000 ton (od tega v Sloveniji 562.000 ton) napram 1.313.000 tonam v prvem četrtletju lani (od tega v Sloveniji 515.000 ton). Najbolj je produkcija torej napredovala v Sloveniji, katere delež na produkciji cele države se je zvišal od lani na letos od 39,2 na 40,9%; produkcija premoga je v Sloveniji napredovala za 9,1%, v ostalih pokrajinah države pa samo za 2,4%.

V posameznih četrtletjih je bila produkcija premoga v celi državi sledeča (v tisočih ton):

	1927	1928	1929
1. četrtletje	1.171	1.313	1.374
2. četrtletje	996	1.100	
3. četrtletje	1.211	1.230	
4. četrtletje	1.362	1.406	

Istočasno je znašala slovenska produkcija (tudi v tisočih ton):

	1927	1928	1929
1. četrtletje	489	515	564
2. četrtletje	402	382	
3. četrtletje	477	430	
4. četrtletje	543	548	

Vrednost rudarske produkcije je po »Rud. in topilniškem vestniku« znašala lani v Sloveniji 377,2 milij. vrednost topilniške proizvodnje pa 83,3 milij. dinarjev, skupaj 460,5 milij. dinarjev. Skupna vrednost v rudnikih potrošenega materiala znaša 89,1 v topilnicah pa 11,3 milij. din. Skupno so zaslužili rudarji v premogovnikih 121,6 milij. dinarjev, v ostalih rudnikih 14,8, nadzorniki pa 7,6 milij. dinarjev. Zaslužek delavcev v topilnicah pa je znašal 15,6 milij., skupno torej ves zaslužek delavstva in nadzornikov v Sloveniji 159,6 milij. dinarjev.

Banke kot izkoriščevalke gospodarstva.

Mesečnik »Deutsche Arbeit«, majski zvezek, ugotavlja: Nemške banke plačujejo za vloženi denar po 3½ do 6½ odstotne obresti, za denar pa, ki ga posojajo, jemljejo do 13% obresti. Za minulo leto so izplačale banke po 10 do 12 odstotne dividende. Dividende so pa le tisti del dobička, ki se pri najboljši volji ne da prikriti — je izjavil nekoč berlinski bankir Karel Fürstenberg. Banke so v zadnjih letih odpisale vse količkej nezanesljive terjatve. Tako je n. pr. Nemška banka odpisala vse svoje delnice filmskega podjetja Ufa, dasi se ceni tečajna vrednost delnic Ufa na 20 milijonov mark. Ogronni so dalje rezervni

zakladi nemških bank: Dresdenska banka ima 100 milijonov delniške glavnice in 34 milijonov rezerv, Nemška banka 150 milijonov delniške glavnice in 90 milijonov rezerv, Diskontna družba 135 milijonov delniške glavnice in 49 milijonov rezerv, Darmstadtska banka 60 milijonov deln. glavnice in 55 milijonov rezerv. Vse te ogromne vsote so zbrale banke po inflaciji in to v pretežnem delu iz samih obresti in provizij. Prav te banke pa tožijo nad »neznosnimi bremenji«, ki jih boja nalaga socialno zavarovanje. »Samo čuditi se je« — zaključuje poročevalec — »da poklicani zastopniki kmetijstva in industrije in zlasti tu di srednje in male obrti tako mirno prenašajo te nedopustne obrestne napetosti, dočim se soglasno in trajno pritožujejo nad prispevki za socialno zavarovanje, ki v bistvu dejansko niso nič drugega nego pritrpane plače. Vsekakor se da ta čudni molk nasproti bankam razumeti po tisoč niti, ki vežejo najpomembnejše gospodarske kroge z bankami.«

Vprašanje zaposlitve slovenskih delavcev na Francoskem in Holandskem

(France Žužek, šef Javne borze dela v Ljubljani.)

O vprašanju zaposlitve slovenskega delavstva na Francoskem, Holandskem, odnosno na kontinentu zapadne Evrope sploh, se je letos v slovenski javnosti razpravljalo mnogo. Ena stran, kateri na čelu je duhovni svetnik Janez Kalan, odsvetuje v splošnem plasiranje našega delavstva na zapadnem kontinentu in to iz narodnih, verskih in moralnih ozirov. Druga stran, navajena gospodarskih pogledov na celo to vprašanje, pa je mnenja, da moramo ipak gledati nato, da čim več svojega delavstva zaposlimo v inozemstvu.

Borze dela so dejansko ustanovljene za regulacijo delovnega trga v državi. Vendar so sile razmer pri gnale tudi te ustanove do tega, da so morale začeti posvečati svojo pozornost tudi vprašanju izseljenišva, ki postaja za Slovence splošen socialen problem. V zadnjem času so se ljudje na splošno začeli obračati na Borzo dela s pismi, da naj jih skušajo zaposliti v inozemstvu, ker doma ne dobijo dela in pravega zaslužka. Zlasti je pokazalo Prekmurje in pa tudi viničarski kraji Štajerske, da ima Slovenija mnogo več delavnih sil na razpolago, kakor pa jih more zaposliti doma. V Sloveniji se razvija industrija polagoma. Zadnje čase je narasla krog Kranja tekstilna industrija. Ta zaposluje več sto delavk in delavcev. Javnost meni, da je s tem rešen precejšen problem zaposlitve našega delavstva. Dejstva govore nasprotno. Ako pogledate namreč statistične podatke Okrožnega urada za zavarovanje delavcev v Ljubljani, boste ugotovili, da je povprečna mezda tekstilnega delavstva v Sloveniji nizka, število obolenj pa razmeroma zelo veliko, tako, da pomenjajo tekstilne tovarne za Gorenjsko pojetičenje gorenjskega delavstva. Obratni kapital teh tovarn je večinoma v rokah inozemskih koncernov, tako, da nam gre velika večina čistega dobička iz države, Slovencem pa ostaja na jetiki obolelo delavstvo.

Temeljem statističnih podatkov Delavske zbornice za Slovenijo znaša letni prirastek delazmožnega prebivalstva pri nas 6000 glav. To se pravi, da bi morala naša industrija in obrt letno napredovati tako, da bi lahko zaposlila na novo 6000 delav-

cev. Ker tega ni, raste odstotek nezaposlenega delavstva iz leta v leto pritisk odvisnih delovnih sil s kmetov v mestna in industrijska središča pa je čimdalje hujši. Prihodnja leta bodo ta pritisk še stopnjevala.

Odvisne tisoče delavnih moči bomo morali nekje spraviti do kruha in eksistence. Na eni strani se bo morala država v zvezi z deželnimi samoupravami vreči na vprašanje notranje kolonizacije, na drugi strani pa bomo morali skušati zaposliti čim več slovenskega delavstva v zapadni Evropi. Po statistiki Delavske zbornice za Slovenijo, katera bo izšla letošnje jeseni, moremo napovedati k vprašanju zaposlitve našega delavstva na zapadni celini sledečo prognozo:

Pred vojno se je na Slovenskem izselilo približno ravno toliko delavstva, kolikor je bilo novorojenih.

Med vojno je izseljevanje prenehalo. Zgodilo se je celo, da so prišli v domovino vsi tisti, ki so bili sicer izven avstrijske države, a so morali pod orožje.

Po končani vojni se na Slovenskem število padlih vobče ni poznalo, v glavnem samo vsled tega, ker se štiri leta ljudje niso nič izseljevali.

Druge evropske države, zlasti pa zapadne, niso nikdar imele tako visokega števila izseljencev. Zato so je zguba na padlih med svetovno vojno poznala tam popolnoma jasno. Poleg tega prihajamo sedaj v dobo, v kateri se čuti v Nemčiji, Franciji, Belgiji itd. vsled zmanjšane števila porodov med svetovno vojno pomanjkanje delavnih moči. In tako išče sedaj Francija v naši državi več tisoč delavcev, enako Holandska in se bo povpraševanje v prihodnjih letih še stopnjevalo. Povprašanje gre v glavnem za rudarji, zidarji, tesarji, kovinarji, tovarniškimi delavci kakor tudi za zdravimi kmetjskimi delavci.

Javna borza dela je v stiku z merodajnimi činitelji in bo organizirala Transporte tako v eno, kakor tudi v drugo državo, čim bo mogla zaguarati našemu delavstvu saj minimalne eksistenčne plače.

Zdi se mi, da ne pomaga preveč prelivati solza o škodi, ki jo trpi naše delavstvo v verskem, narodnem in moralnem oziru v inozemstvu. Dejstvo je, da naše delavstvo doma ne dobi kruha, zunaj pa mu je na razpolago, čeprav ne zmerom z medom namazan. Pač pa bi mi morali povdariti eno: Slovensko izobraženstvo se je vedno premalo ibrigalo za svoje emigrante. Sem pa tja se je kdo zanimal zanje, v celoti pa smo točili za njimi samo krokodilove solze, ne da bi v konkretnih slučajih storili zanje kaj posebnega in izdatnega. Popreje je bil Janez v Argentini, Braziliji, Kanadi in vsepovsod drugod, predno smo se spomnili, da je ta človek ipak kri naše krvi in veddragocen od majhnega slovenskega naroda.

V Zagrebu imamo Izseljeniški komisariat kraljevine SHS. V Ljubljani posluje pod spretnim vodstvom g. ravnatelja Finka Oblastni izseljeniški urad, ki ima razpredeno mrežo zaupnikov in dopisnikov že po cellem svetu. In to so končno slovenske Borze dela v Ljubljani, Celju, Mariboru in Murski Soboti. Že te ustanove so dovolj jaki činitelji, da vzamejo vprašanje izseljenišva odločno v svoje roke in da ga regulirajo v tako strugo, ki bo za slovensko delavstvo najboljše, za industrijo in obrt neškodljiv, narodnemu gospodarstvu pa celo v korist. Treba je najti samo primerna sredstva, zlasti pa denarja. Kajti vedno ostane resničen pregovor: Viel Geld, viel Musik; wenig Geld, wenig Musik!

L. MIKUS, LJUBLJANA
M E S T N I T R G 1 5

Dežniki
Na malol U S T A N O V L J E N O 1 8 3 9